

EJEMPLAR
ÚNICO

567

Michaelis Verini senten
tie morales.

Alfonso de Ercilla
El ingeniero

Liber distichorum Michaelis Verini
Agolini qui sententiarum inscribitur
Angeli policiani poete carmen in obitu
Michaelis Verini disertissimi ado-
lescentis.

Verin⁹ Michael florētib⁹ occidit annis
Morib⁹ ambiguū maior an ingenio:
Disticha cōposuit docto mirādaparēti
Que claudūt gyro grādior sēsa breui.

Sola venus poterat lento succurrere morbo:

Ne se pollueret: malluit ille mori.

Hic iacet heu patri dolor et decus vnde iuventus:

Exemplum: vates materiam capiant.

Nicolai seratici carmen in obitu
Michaelis adolescētis poete.

Ante diem raptum questa est elegia tibulum:

Proximus accedit pro Michaele dolor.

Amplius in puero mores mirabire lecto:

Disticha qui sancto digna catone leges.

Eiusdem tetrastichon.

Contigit impubiseris quod prouenit annis:

Judicium: grauitas: candida vita: sophos.

Sic iuuenis michael superauit nestoris annos:

Clitam etenim virtus non mora longos parit.

a ij.

**Bernardi michelotii distichum
in obitum Michaelis Verini.**

Ac fle: viuo: fruor: tandem pater optime veris.

Delicijs celo: posteritate deo.

**Anthonii geraldini carmen in obitu
michaelis verini doctissimi adol.**

Regia pyrami dum cedant monumenta viator.

Huic lapidi: quãq̃ marmora nulla vides.

Clericus michael decus immortale pudoris.

Clauditur hoc saxo siste parumper iter.

Quod latet ingenij sidus que gloria phœbi.

Dilicias vrbis q̃ breuis vrna capit.

Disticha composuit graubus distincta figuris.

Que possis sacris equiparare libris.

Est breuis: argutus: facilis: sine felle: pudicus

Littera plus nerui q̃ sua carnis habet.

Thieronymi carmen in obitu Michaelis

Verini adolescentis poete grauissimi.

Hic situs est michael sexta trieteride raptus.

Unica doctiloqui spes: et imago patris.

Moribus indubio est fuerit vel carmine maior.

Fama pudiciæ: pieridumq̃ decus.

Judicium: probitas: studium: solertia non te.

Assert impubem: sed probat esse senem.

Michaelis Verini Agolini. f. distichorū liber
qui sentēciarū inscribitur. ad Paulū sarram
roncilionem grammaticae olim praepcepto-
rem suum incipit.

Roncilionis honor sanctorum regula morū
Quae didici reddo carmina paule tibi.
Ad eundem.

Tu me pieridum duxisti primus in antra.

Primitias igitur accipe paule meas.

Ad lectorem.

Si te crebra iuuat breuibus sententia chartis.

Delectum e multis hoc cape lector opus.

Ad lectorem.

Disticha nostra legant pueri: castaeque puellae

Continet obscenos fabula nulla iocos.

Unde traxerit materiā distichorū.

Sidereī instar apum delibans gramina christi.

Delegi lector hoc tibi mellis opus.

Nemo impurus haec legat.

Hinc lasciuia venus: procul hinc discede cupido.

Tota meis legitur casta minerva libris.

Ad catonem.

Tu cato vel censor nostris scribere libellis

haec farrago mei carminis ista seges.

a lllj.

Ad lectorem.
Nostra legas: quisquis fueris breuitatis amator:
Inuenies lepidos sed sine felle iocos.

Ad lectorem de Martiale.
Carmina sunt fatcor pulcherrima vatis iberi:
Ad mores faciunt non tamen illa bonos.

**Quod christianos non
debet esse leues.**
Cur grauius texam quaeris mea disticha verbis:
Cultores christi non debet esse leues.

Optima quaeque carpenda ab auctoribus.
Virgilius gemmas eni stercore legit:
Et mihi sunt vatum plura notanda luto.

Ad amicū de editione sui libri.
In lucem hortaris me nostros edere versus:
Perfectum nescis vt mora reddat opus.

**In tribulatione virtus vt
aurum in igne perficitur.**
Quod fornax auro: facit hoc tribulatio iustis:
Rebus in aduersis certa est probanda fides.

Amor est causa timoris.
Quae tu contemnes nūquam amisisse dolebis:
Nam magni est nimis causa timoris amor.
Veri amoris nullus est finis.

Nunquam vera fuit charitas que desinet esse:

Nam nullus veri finis amoris erit.

**Non decet christianos more
ethnorum turpia.**

Nos genus electum christi nos sacra propago:

Scribemus veterum turpia more patrum.

Obscaena fabula a pueris vitanda.

Inficit obscaeni puerorum carminis aures:

Fabula dum vatam quaeritur ipse nitore.

**Mala durat: quae teneris
mentibus discuntur.**

Heu male diluitur teneris quod mentibus haesit:

Praesertim durant quae didicere mala.

Quare mordaces versus non scribat.

Quod nostri careant mordaci scemate iusu:

Lex hominum hoc prohibet: religio quoque dei.

Omnes sunt foelices ubi omnes amici.

Quam foelix et quanta foret respublica: ciues:

Si cunctos vnus conciliasset amor?

Nihil sine spe et praemio fit.

Est labor ingratus: quem debita praemia fallunt.

Quid graue non fiet spe sine: vel leue fit.

**Quinimum dantis deus et
non donum considerat.**

Non quantum dederis: sed qua tu mente dedisti
Pensandum est: placat victima parua deum,
Forma caduca ⁊ mali praesepe causa.
Quid fidis formae: populat quā morbus ⁊ actas:
Multis causa mali candida forma fuit.

De eadem re.

Haec quam cernis anum quondam formosa puella
Extitit: an nescis q̄ breue forma bonum est:
Uxor bona ⁊ nō pulchra habēda est
Sit formosa alijs vxor: tibi sit bona: nescis
Quam noceat castae forma pudiciāe.
Difficile est custodire formosas.
Aegre formosam poteris seruare puellam:
Nunc prece: nunc auro forma petita ruit.
Ylla patria est foelix vbi iuuen-
tus assuescit modicis cibis.

Ylla domus foelix vbi paruo assucta iuuentus:
In festo coctum luxuriatur olus.

De infoelici ciuitate.

In foelix patria est pueros vbi purpura vestit:
Atq̄ vbi praecedit diues honore bonos.

De falsis gaudijs.

Quae durare putas mortalis gaudia vitae:
Sunt breuia: ⁊ finis tristis amator erit.

De veris gaudiis.

Una salus seruire deo est: hæc gaudia sola;

Glera putes: quorum gloria finis erit.

In peccato ē plus doloris q̄ voluptatis.

Quid læctare miser: peccari est nulla voluptas:

Gaudia plus aloes q̄ tua mellis habent.

Eorū impiorū est fretum feruens.

Eorū iniustorum semper velut aestuat vnda:

Aequoris: insanus cum freta ventus agit.

Impudici oculi deprædantur animā.

Lumina prædantur mentem: pariunt q̄ ruinam:

Lumina nequitiæ si sapias abde fores.

Quid sit peccatum.

Peccatum est deforme malum: transgressio legis:

Diuinæ: at citius dixeris esse nihil.

Iudex ⁊ censor omni careat peccato.

Aspiciat lucem: qui vult damnare tenebras:

Qui carpit mores labe carere decet.

Peccator ⁊ caec⁹ ⁊ bestia efficitur.

Eorū deus iniusti nebulis obnubilat atris:

Exiit et formam: fit q̄ repente fera.

Peccatum est oculus in

ter animam ⁊ deum.

Obtenebrat mentem peccatum: est obicis instar:

Quo nequit auctorem cernere tecta suum.

Quanta fides fuerit tãta retributio.

Est operis mensura fides: nostriq; laboris:

Examen: capies praemia: quanta fides.

Aliena magis q̃ nostra vitia cernim?

Cur aliena magis q̃ crimina nostra videmus:

An quia nostra procul: sint aliena prope.

Post gaudia dolor sequitur.

Aeternus sequitur praesentia gaudia meror:

Stulte ne delitius credis vtrisque frui.

Risus in luctum vertitur.

Heu risus noster luctu miscetur amaro:

Duraq; sub dulci melle venena latent.

De avaro

Nusquam fraude caret: semper mentitur avarus:

Erga inopes surdus ferrea corda gerit.

De distributione honoris.

Indignum est nullo certamine praemia velle:

Virtutis iustus distribuato: honor.

De gloria.

Gloria si dulcis: studeas virtute parare:

Quo labor est maior: gloria maior erit.

**Iusti bene operantur
propter virtutem.**

Terret paena malos: inuitant praemia iustos:

Sed potis est virtus reddere sola bonos.

Qui deo militat mortalia cōtēnat.

Terrae spernet opes caeli qui militat oris:

Principis aeterni castra sequenda tibi.

Ut patientiae crescant praemia nō
audit subito deus inuocātes se.

Et tua maiori crescat patientia laude:

Non audit subito vota petita deus.

Nec cito nec temere iudicandū.

Judicium praeces insani iudicis index:

Omnia sunt longis discutienda moris.

Justicia et charitas arma sunt principū.

Justicia et charitas validae sunt principis arces:

Nulla tyrannorum vis diuturna fuit.

Contra inertes.

Tolle moras: volucres menses labuntur et anni:

Estima sit nescis quando futura dies.

Vivēdū tanq̄ sit vltima dies.

Compositis viuas ceu sit lux vltima rebus:

Incantum ne te parca seuera premat.

Aliud.

Quod sit nemo sua contentus sorte requiris

An patrio extorres vivimus hic solio.

Nihil stabile in rebus humanis.

Cum stabile hic nihil inuenias: cur stare requiris

Cum videas fluxu cuncta perire suo?

De eadē re. Quae vidētur sunt

fluxa. Inuisibilia aeterna sunt.

Quod cernis: nihil est: volat atri turbinis instar:

Sed quod non cernis esse perenne putes.

Ad magna praemia magno labore venit

Non nisi per magnos ad praemia magna labores:

Utur: at ignavis nulla corona datur.

De eadem re aliud.

Si te delectant aeternae praemia vitae:

Magna quidem: ne te terreat ergo labor.

Qui bene vixit non timet mortem.

Qui bene praeteritos sine labe peraeget annos:

Non horret mortis vulnera dira pati.

Mors viri boni non est flenda.

Non obitus flendus: sequitur quem vita perennis

Clivus enim semper: qui bene vixit erit.

Erudiendi pueri in aetate tenera.

Dum tenera est aetas: generosos imbue mores

Tunc facile est cunctis artibus ingenium.

Temporis iactura maxima praeserti doctis.

Nulla viris doctis iactura est tempore maior:

Et multi incassum tempus abire sinunt!

Mors malorum pessima: cōtra bonorū.

Formidanda malis sequitur quā paena perēnis:

At contra foelix mors solet esse bonis.

Totā illustrat vitā foelix exitus.

Tota illustratur foelici funere vita:

Mors foelix vitae causa perennis erit.

Bono bonus exitus: malo malus.

Elita boni raro turpatur funere foedo:

Elita mali turpi clauditur exitio.

Mutantur pili ⁊ nō mores.

De flauis vetula canos vulpecula mutat:

Illius at mores vertere nemo videt.

Bula ⁊ oia arma sunt veneris.

Quis cererem ⁊ bacchum: quis nesciat oia causam

Aequitiae ⁊ sceleris tela cupido tui?

Medicis morbi q̄ pri-
mum sunt monstrandi.

Si vis curari medico tua vulnera pande:

Exposces sero cum morieris opem.

Pluribus medicis non est
credenda salus aegroti.

Elis febre curari medicis ne crede salutem:

Pluribus: vnus enim sat bonus esse potest.

De gula quae plures interficit q̄ gladii.
Miraris subito franciscum funere raptum:
Credemihī: ancipiti pus ferit ense gula.

De eadem.

Cum doleat stomachus: medicum accersire leonem
Paule iubes febris sit tibi causa gula est:

De gula morborum causa.

Autumno inquiris cur tot moriantur in vno:
Causam: cum gula sit pestis et atra lues.

Modicis cibis natura cōtēta.

Esse cupis frugi: facile est: nam panis et vndae:
Praediues dapibus quilibet esse potest.

Dia pro vita aeterna hic sūt tolerāda.

Si quanta aeternae sint vitae praemia voluas:
Omnia pro christo perpetiere libens.

Aliud.

Spe regni aeterni debes tolerare labores:
Longe promissis vberiora feres.

Aliud.

Pro superis dabitur quae cōmutatio regnis:
Et tamen hanc hominum plurima turba facit.

Recta cōsciētia dat verū gaudiū.

Gaudia vera dabit mens omnis criminis expers:
Heu mihi q̄ pauci gaudia vera ferent:

Nō sūt vera gaudia in praesenti vita.
Delectare queunt praesentis gaudia vitae:

Quorum cum paena toxica finis habet:

Virtus reddit immortales.

Omnia cum pereant: virtus est sola perēnis:

Haec immortales reddere sola potest.

Fortune prosperae nō est fidēdū.

Pone modum rebus nimium confise secundis:

Quae dedit: haec eadem fors tibi tollet opes.

Aliud.

Quid tibi si gemmas omnes cumularis: et aurum:

Et tua tartarcis mens crucietur aquis:

Deus nō miseretur assidue peccatiū.

Assidue peccantis erit deus hostis acerbus:

Quoque magis tolerat: saevior ultor erit.

Deus punit expectās tardos graviori paena

Quid rides: gravitate deus tormenta rependet:

Et gliscit tardis grandior ira moris.

Pecunia amissa gravius lugetur q̄ peccatū

Si tua tam vero luces peccata dolore:

Est nummos: esses victima grata deo.

De breui tēpore et de secordia hominū.

Si mora nulla datur vitae labentibus horis:

Cur ita tam longo turba sopore iacet:

Quod mors nō debet esse nobis res noua.

Quid subito palles audito nomine mortis?

An tibi res noua mors: vnde repente metus?

Quādo mors est optima.

Optima mors tunc est: cum vita est criminis expertis

Mors foelix: vita est cum tibi chara magis.

Post gaudiū vitae venit luctus mortis.

Quid laetare miser: nescis post gaudia vitae:

Perpetuos luctus mortis adesse tibi:

Quod deus nō est auctor culpe: sed paenae.

Non deus est auctor culpaē sed criminis ultor:

Pro meritis iustus premia iusta dabit.

De vitae cupiditate in tot malis.

Cum mala praesentis longe sint plurima vitae

Quam bona: cur vitae tanta cupido tenet.

Via caeli difficilis: sed, promissis dei facilis.

Est via difficilis: superas quae ducit ad oras:

Promissis facilis redditur illa dei.

Vlcus proditum citius curatur.

Quod cito prodidacris medico curabitur vlcus:

Obfuit heu multis oculuisse diu.

Auarus praetor iniusticiae causa.

Cum reus est diues praetor: em nactus auarum:

Quid non sperabit posse licere sibi?

Quales principes tales populi.

Si studia ⁊ mores populi cognoscere curas:

Res facilis: vitam principis inspicias.

Cur solis in agris saepe versetur.

Esse tibi solus videor si solus oberrem:

Tunc mihi pieridum turba canora comes.

Aliud.

Cum fugiam cactus me tanquam carpis agrestem

Tunc ego sum solus: cum mihi turba comes.

De adulatore.

Blandus adulator regum certissima pestis:

Hacc audet sanctos perdere saepe viros.

De eodem.

Blandus adulator virus cōmune potentum:

Sacpius in festo saevior hoste nocet.

Quales esse debemus.

Sis nulli blandus sed verus: ⁊ omnibus aequus:

Glor clamore vacet: sit sine lite sonus.

Derisu.

Immodicus risus non est sapientis: ⁊ index:

Stulticiae: lepidi sint sine dente ioci.

Nesimus loquaces.

His sapiens dici: raro ⁊ meditata loquar:

Saepe loquax verbis proditur ipse suis,

b

Vera laus bonorum.

Omne genus laudis turpi vilescit in ore

Vera boni: et docti laus solet esse viri.

**Nec nostra laudare nec alie
na rependere debemus.**

Nec tua laudabis: nec facta aliena rependes

Nam satis est: alter si tua facta canit.

Id maurum desidem.

Tempore sic omni deses colis oia maure

Est recutitorum sabbata turba colit.

De munere.

Munera quid possunt testatur ferrea turris:

Quam victor fuluo iupiter imbrec subit.

De munere.

Quid non argento: quid non corrumpitur auro?

Qui maiora dabit munera iuctor erit.

Diuites plerūq; mali.

Difficile est opibus mores seruare pudicos

Omnia diuitibus non ne licere vides?

Diuitiae sunt causa periculorū.

Quum sint diuitie manifesta pericula vite

Cur voto a cunctis sic cupiuntur opes?

Paupertas cum bona sit: ab oib; euitatur.

Sobria paupertas multorum causa bonorum est:

Hanc tamen ut pestem plurima turba fugit.

Natura paucis contenta.

Quid tibi deesse potest: modicus si panis et vnda

Prandia: vel cenam si tibi prebet olus?

Mors expectanda intrepide.

Expectes omni securus tempore mortem:

Nan quo sit nescis excipienda loco.

Mors ubique.

Ipse licet fugias pennis velocius euri:

Non tamen effugies tela tremenda necis.

De timido.

Infoelix palles audito nomine mortis:

Tanquam sit foli mors fugienda tibi.

Mors vitari non potest: unde
nec timenda nec fugienda.

Quod ne queas vitare fugis: mors omnibus instat

Hec formidanda est: nec fugienda tibi.

De eadem re.

Stultum crede mihi est quod inevitabile cernis

Effugere: et turpi si quaciare metu.

Omnis laus in proprio ore vilecit.

De te alij narrent: proprio sordescit in ore

Gloria: si taceas: plus tibi laudis erit.

Nihil magis nostrum est quam tempus.

Nihil magis est nostrum volucris quam temporis usus:

Sed multis tanq̄ res aliena volat,
Quicquid preteritū est mors nobis abstulit
Prospicinius cuncti mortem: sed fallimur omnes:

Quicquid preteritum est abstulit atra dies,
Voluptas brevis ⁊ sēper hēt ī fine penitētiā
Est instar floris verni fugitua voluptas:

Quod pudeat semper peniteatq̄ facit.

De liberali simili deo.

Ille deo similis: qui dat benemunera letus:

Qui repetit: fructus foenoris officio est.

Nulla maior vsura ⁊ sātior q̄ pascere egēos

Nullum magis erit lucrum q̄ pascere egenum:

Foemore nam grandi centupla dona feret.

Palā reddēde grates: clam dāde.

Ingrate est mētis sine teste reddere grates:

Reddereq̄ ingrati est dona minora datis.

Qui vult in caelo cumulare
diuitias hic det pauperibus.

Quas christi causa miseris donabis egenis:

In celo aeternas costabilibus opes.

Ad auarum.

Quid cumulas aurum: solum conceditur vsus:

Tempora labuntur: dum cumulantur opes.

Nullum maius lucrum neq̄

certius q̄ credere christo opes.
Quod maius focnus q̄ christo credere censum:
Promissis ne dei est certior vlla fides?

De eadem re.

Munera si gratis dederis: si letus amicis:
Tollet diuitias has tibi nulla dies.

De eadē q̄ nemo dat gratis.

Munera qui mittit: sperat maiora remitti:
Nemo suas vellet perdere gratis opes.

De virginitate ⁊ nuptiis.

Virginitas caelum: veneris thorus implet auernū:
Hac superius similes nos facit: illa feris.

De seruo stulto ⁊ vxore litigiosa.

Quam miserus est: stultus si tractet seru⁹ habenas:
Imperet: aut vxor ambitiosa viro.

Qualiter gratiae pinguntur.

Pinguntur geminae charites spectare sororem:
Dona mihi reddas vt duplicata mea.

Aliud

Pinguntur nudaē charites: ne foenore dones:
Usuram pictas religio q̄ vetat.

Ad amicum.

Accipe parua mei lactus munuscula census:
Acc quae sint: sed qua suscipe mente data.

b liij.

Minor est labor q̄ praemium caeli.
Quem potes aeterno pro munere ferre laborem?
Mercedi an tantae par labor esse potest?

**Propter paruum fidem
pauci saluantur.**

Saluantur pauci: multos vocantur ad astra:
An quia sit paucis cognita vera fides?

De charitate.

Est charitas perfectus amor: perfecta q̄ virtus:
Qua sine perfectum nil reperire potes.

**Qui habet maiorem charitatem
habebit maiorem gloriam.**

Qui maior charitas: debetur gloria maior:

Quantus amor fuerit: praemia tanta feret.

Qui vult esse altus sit humilis.

Esto humilis: quisquis fieri cupis incola caeli:

Fastus tarrareis excrucietur aquis.

Tardi ⁊ cōsiderati ad loquēdū.

Qui cito praecipitat velox sine pondere verbum:

Errat: ⁊ emissum non reuocare potest.

Quod dices ⁊ facies aliis tibi fiet ⁊ dicetur.

Quae dices alijs: tibi iam responsa remitti

Expectes: capies qualia dona dabis.

Sētētia cares pietate iniusta est.

Quae pietate caret sententia: facua putatur

Est pietas cunctis anteferenda sacris.

Melius consilium q̄ vires.

Consilio vtilius q̄ viribus arma geruntur:

Militis est robur: consilium q̄ ducis.

Multi peccāt ⁊ paucos errati penitet.

Quae sine labe caro quae non obnoxia culpa est:

Quem non inuenies criminis esse reum?

Deus nō potest peccare alii oēs

Non peccare dei est: nemo sine crimine viuit

Errati paucos poenituisse vides.

De falsa spe penitentiae.

Pertenuis spes est inter peccata salutem:

Et sperare nouis criminibus veniam.

Qui praesentia desiderat: futura negligit.

Qui spes praesentis vitae est praefixa: futuram

Negligit: hic nunq̄ mente quietus erit.

De iracūdo semper excedēte iusticiā.

Qui temere ⁊ praecipis tabidas exarsit in iras:

Excedet semper limina iusticiae.

Quae virginitate obstent.

Qui vult virginum caelebs seruare pudorem:

Ocia deuitet foemineosq̄ choros.

De eadem re.

b iiii.

Saepe marem in furias aspectu foemina solo:

Urget & inflammat pectora notus odor.

Vitādae oportunitates nequitiae.

Quis non vretur: si se deiecit in ignem?

Elivere quis credat dira venena bibens?

Meli⁹ est timere bene q̄ male fidere.

Utilius timuisse bene est q̄ fidere valde:

Nam cauto & timido nulla procella nocet.

De vitandis foeminis.

O quibus illecebris capitur cui foemina iuncta est:

Foemina tentandi pabula quanta dedit?

Foeminae occursum ē sagitta daemonis.

Formosae occursum mulieris daemonis arma:

Parthorum tanquā dira sagitta ferit.

Vitāda proximitas foeminae.

Saepe pudicitiam mulier formosa: propinqua:

Eripuit castis: multa q̄ damna dedit.

Foemina domat duces victores.

Foemina magnanimos domuit per saepe leones:

Praeda q̄ victores saepe fuere duces.

**Sanson & Hercules foemi-
nis succubuerunt.**

Quis sansone fuit: quis fortior hercule? constat:

Foemineis ambos succubuisse thoris.

**Tutiora sibila basylisci
q̄ cantus puellae.**

Tutius in siluis basyliscum audire frementem:

Quam molles cantus foemineumq̄ melos.

**Tria vincula mulieris
petulantiam cohibent.**

Foemina molle genus turpes procliuis ad actus:

Ni vir sit custos: ni pudor atq̄ metus.

Mulier peccati causa.

Foemina peccati gluten: latet anguis in illa:

Si sapis: hanc ceu sit pestis amara fuge.

De eadem re.

Noxia foeminei fugias contagia cactus:

Quanti causa mali foemina prima fuit.

De laude virginitatis.

Virginitas animae murus victoria carnis:

Portus honestatis sancta pudicitia est.

De virginitate.

Virginitas caeleste bonum: cognata phalangi:

Angelicae: in terris hec mihi rara fuit.

**Luxus ingenium
et mores perdit.**

Ni illaetale magis q̄ luxu perdere mores:

hec pestis iuuenum est saeuior ingenijs.

**Non decet virum nimis
bene psallere vel cātare**

Turpe viro studium est psallendi: turpe canēdi

Turpe est foemineis semper adesse choris:

Spes vitae longae est peccati causa.

Dulcis amor vitae dirum mihi crede venenum est:

Causa q̄ peccandi spes diuturna fuit.

De eadem re.

Quam miserum est nescire mori: vitae q̄ cupido:

Peccandi multis pabula quanta dedit:

Qui nihil sperat nihil timet.

Si nil sperabis: discrimina nulla timebis:

Quasis amor fuerit: talis et ipse timor.

Nō decet virū muliebri cultu incedere.

Q̄ turpe viro muliebri incedere cultu:

Mollia q̄ euulsis reddere crura pilis.

De principe nō prohibēte peccatū.

Qui prohibere potest: causam tribuisse videtur

Peccandi: quicquid non vetat illicitum.

Conscientia bona nihil timet.

Qui recte vivit contēnit iussa superbi:

Conscia mens recti nil timuisse potest.

Plus lingua et conuictus

q̄ scriptum mouet.

Plus tibi conuictus: plus viui proderit oris

Eloquium: quod si scripta diserta legas.

Fidere vulgo et placere populo est demetia.

O te dementem: si vulgi ignobilis aura

Remouet: ah nescis cui placuisti cupis.

Non sunt munera accipienda.

Munera ne capias: vincus latet hamus in esca

Nulla carent visco munera: virus habent.

Verus amicus in duro
tempore cognoscitur.

Temporibus duris veri noscuntur amici:

Ah fidos paucos experiere tibi.

De eadem re.

Inuenies multos si res tibi floret amicos:

Si fueris pauper quis tibi amicus erit?

Quae sunt verae diuitiae.

Diuitiae non sunt argenti pondus et auri:

Virgines veras accipe diuitias.

Sententia de lucri cupiditate.

Conditio misera est lucri intolleranda cupido:

Hyberni haec vexat turbinis instar aquas.

Ad auarum.

Hostia pauperibus penus et granaria claudis:

Tradiderit soli haec ceu tibi cuncta deus.

Cur non edat.

Cur ego non edam in lucem meam disticha quaeris:

Edita si mala sunt: quis reuocare potest?

Sapiens est ditissimus.

Si fueris sapiens: croesi superaueris aurum:

Nam sapiens nullo tempore viuit inops.

Nihil stulto prodest.

Quid prodesse potest stulto: cum nesciat uti:

Consilio: atque omni tempore uiuat inops?

Qui amat corpus sper-

nit animi virtutem.

Cui nimis est charum corpus: vilescit honestas:

Et ventrem et mentem nemo replere potest.

Ad petrum.

Te miserum dicis fateor: sine crimine quemque:

Non vidi miserum: tu miser ergo petre es.

Ad diuum.

Cum tanta heu miseris penuria temporis instet:

Cur diue in nugis tempora longa teris?

Repraebendit mori timentem.

Cum sit plena mali vitae mortalis egestas:

Cur exire times carcere: liber eris.

De eodem.

Quod cito decedis gemis: hac es lege creatus:

Nam tibi longa satis: quae bona vita fuit.

Omnia patienter ferenda ut ex
voluntate dei procedentia.

Quod tibi contingerit: patienter ferre mento:

Quoniam certum est fieri numine cuncta dei.

Mens bona nihil timet: contra,
mala semper timida.

Conscientia mens recti nullo commota pauore est:

At mala mens semper sollicitata metu.

Omnis bonus foelix.

Quid magis est foelix: quam cor sine crimine mundum:

Qualis inest mundo pectore lactica:

Contra hypocritam.

Mentiris: christi falso qui sacra fateris:

Nisi facias quicquid pagina sacra iubet.

De veneratione parentum.

Qui cupis esse senex charos venerare parentes:

Quae patri facies: filius illa tibi.

Contra mercatoris rerum terrenarum.

Per mare per terras mercator quae ritat aurum:

Tu caeli aeternas stulte relinquis opes.

Contra auarum diuitem.

Quem non pauisti: mactasti diues egenum:

Ipsa reus tanti criminis huius eris.

Quod scurrae et gulosi amici non sunt.
Qui socius mensae est: verum ne reris amicum
Tolle epulas: nosces quod tibi fidus erat.
Qui amat periculum in eo peribit.
Qui discrimen amat per saepe peribit in illo:
Impugna miles: nauta peribit aqua.

De incerto exitu.

Num minime velles: truncabit stamina cloto:
Hec quicquid extremo certius interitu est.

Contra tardantes bene operari.

Cras inquis faciam: concessa quoque labitur hora
Fac hodie: fugit haec non reditura dies.

De invidia.

Invidia est animae tinea haec ceu vipera mordet:
Auctoris quoque sui viscera prima ferit.

Non audiendus detractor.

Qui detractori faciles accomodat aures
Dat causam: et pariter criminis ille reus.

Quod scimus: docere debemus.

Edoceas quod scis: fit enim sapientia dando:
Maior: at est contra facta retenta minor.

Via caeli aspera: inferni prona.

Utur ad aethereas per magna pericula sedes:
At nullo inferni prona labore via est.

De foeditate peccati.

Si posses vitium quod sit deforme videre:

Hoc dices monstro foedus esse nihil.

De pulcritudine virtutis.

Flammiferis longe est virtus formosior astris:

Haec rebus cunctis anteferenda tibi est.

Qui meminit mortis et inferni facile a viciis abstinabit.

Is facile extinguet veneris flagrantia tela:

Qui meminit gehēnae: qui phlegetontis aquae.

Ad symonem canisianum.

Te dare promittis: nec das mihi munera symon:

Nihil tibi debebo: si mihi sera dabis.

Magni citius et facilius ruunt.

Quo magis est abies procera euellitur curis:

Fulmina non valles fulmina torta petunt.

Gloria liuorem parit.

Quo maior civis: maior solet esse ruina:

Magna quod liuorem gloria saepe parit.

Qui magnus est semper timet.

Quanto maior eris: maiora pericla cauenda:

Crede mihi nullo tempore tutus eris.

Munera cito et laeto
animo danda.

Munera dēs lactus: corrumpunt redia domum:

In quo censendum est: quid nisi dantis amor?

Qui cito et temere promittit
nuscū seruat fidem.

Qui cito: qui temere spondet se multa daturum:

Quae male promisit turpius illa negat.

Negare in principio est dare
beneficium si bene negetur.

Qui cito: qui belle negat: is tribuisse videtur:

Munera: nam semper est odiosa mora?

Non est seruanda fides in rebus malis.

Turpiter aegidae neptunus munera soluit:

In male promissis reuicienda fides.

Ad avarum.

Uestibus innumeris desudas: horret egenus:

Frigore cur non inopem: teq; calore necas?

Qui plus deus dederit: plura requiret.

Qui bona multa deus concessit: plura requiret:

Hi dispensarit: quas bene caepit opes.

Non est tutum ipraetis
suis se credere alienis.

Non est tuta salus alienis credita telis:

Elementales mutat quaelibet aura manus.

Justicia et charitas sunt

arma tuta principum.

Justicia ⁊ charitas dilecti principis arces:

haec sunt arma: quibus nulla nocere queunt.

Qui dat inopi sua nunquam erit pauper.

Qui bene divitias inopi donabit amico:

hic omni foelix tempore dives erit.

Velox passus sine causa:

signum leuitatis.

Incessus velox signum leuitatis habetur:

si causa impellat praecipitare moras.

Pueri ⁊ iuvenes non debent maledicere senibus

Ne facias in canos iuuenis conuicia fundas:

Sed sede assurges praetercunte sene.

A prima aetate docendi sunt pueri.

Clara tuis ut sit si vis sapientia canis:

Cum primo hanc sitiens ebibe lacte puer.

Unde senatus dictus.

A senibus prisca sanctum dixerunt senatum:

Est robur iuuenum: consiliumque senum.

De senum prudentia.

A sene consilium quaeras: prudentia rerum

Est illis: sine qua curia quaeque perit.

Signum ruinae gubernatio iuuenum.

Urbes regna domos iuuenum quas rexit ardor:

c

Sint quāquam fortes certa ruina manet.

Quid sit lex ⁊ iusticia.

His legis prohibere malum est: permittere honestū

Iusticiae est semper ius dare cuiq; suum.

Qui cito credit leuius est corde.

Qui cito crediderit: fallitur saepe: leuisq;

Est cordis: raro fallitur ipse senex.

Peius est foedari animo
q̄ turpati corpore.

Foedius est animi vicijis corrumpere lucem:

Corpora q̄ turpi commaculare nota.

Iniusticia ruina urbium.

Nil iniusticia misere est infestius urbi:

Funditus haec muros vertit: ⁊ ipsa domos.

Discordia res omnes euertit.

Nil adeo est firmum: quod non discordia vellat:

Funditus haec muros: vertit ⁊ illa domos.

Qualis sit princeps reipublicae.

Publica priuatis nisi praeferat omnia rector:

De iusto iniustus rege tyrannus erit.

In caelo vera amicitia.

Si nihil in terra casto perhibetur amore

Dulcius: in caelo qualis amicitia.

Nō bene philosophiae ⁊ cōiugio vacatur.

Non bene socraticis chartis: thalamoq; vacabis:
Numquid erit veneris casta minerua comes?
Senectus bonis iocunda est: malis morosa,
Quae caruit vicijs dulcis solet esse senectus:
Contra morosa: quae viciosa fuit.
Vicia aliena inquirim?: nostra non cernim?.
Esse quid hoc dicam: alterius si crimina lyncis
Aspicias: at caccis situa luminibus?
Tur aliena quam nostra fertilioza videtur.
Quisq; suam deflet sortem vicinaq; semper
Apparet falso lactior esse seges.
Mutatio consilii est optimus portus.
Errare est hominis sed non persistere: saepe
Optimus est portus vertere consilium.
Tempus praeteritum re-
cuperari non potest.
Praeteritas nullus reuocabit temporis horas
Desidia an quicquam foedius esse potest?
Utilius est vnum et saepe libros
legere quam multos cumulare.
Egregios cumulare libros praecclara supellex
Aest vnum vtilius voluere saepe librum.
De retinendo quae leguntur.
Est abus emissus subito non proderit alio

Dabula sic mentis non retinere diu.

**Procent plura medicamenta
et plures medici.**

Impedim certam medicamina crebra salutem

Non plures medici sed satis vnus erit.

Nihil sine amicis iocundum.

Quid tibi iocundum submotis esse amicis

Omnia tibi quaeq̄ sunt cumulata bona?

Quid sit amicus.

Alter ego est verus multumq̄ probatus amicus

Quo debet nobis charius esse nihil.

Amici prius eligendi:

electi semper retinendi.

Nil temere admittas nisi fidum noxii amicum

Sed semel admissus semper habendus erit.

Scire mori est honos mortis.

Mortis honos est scire mori vitae beatae

Exitus est testis: qui sine labe fuit.

Fictilibus tutius quae in gemis caenatur.

Fictilibus caenare pudet: gemmasq̄ requiris

Ab nescis demens quanta pericla manent?

Sapientia docendo et charitas

dando fit maior.

Est charitas dando sic fit sapientia maior.

Elansa minor nobis largius ergo dabis,

Auaricia semper crescit.

Crescit auara sitis quanto tibi copia maior

Uel cumules omnes semper egebis opes,

Quid sit diues.

Non est crede mihi multos qui possidet agros

Diues: sed diues cui satis vnus ager.

Liberalis.

Quas inopi ⁊ dulci lactus donabis amico

Temporibus nullis eripientur opes.

De aegrotto incurabili.

Ycito: dic oleum properet deferre sacerdos

Conuenit medicum plurima turba simul.

Aegroti non curatur a pluribus.

Nunc crede mihi a morbo curabitur aeger

Si multis medicis creditur vna febris.

Quare diuites peius quam pauperes curentur aegroti.

Unde fit aegroti vt plures curentur egeni:

An quia diuitibus pharmaca plura nocent.

Quomodo diues ⁊ foelix efficitur.

His fieri diues christi praecepta sequaris

Diminuas animi grandia vota tui.

Amici diuitum sunt falsi amici.

Quem tibi diuitiae peperere est falsus amicus
Argentum non te diligit ille tuum.

Pacientia et fides probatur
in rebus aduersis.

Rebus in aduersis patientia vera probatur

Rebus in aduersis vera probanda fides.

Duplex poena peccanti
principi imponenda.

Si proceres neque: si peccauere parentes:

Exemplo et sceleris poena paranda duplex

Filius imitatur mores paternos.

Saepe patris mores imitatur filius infans

Qualis erat mater filia talis erit.

Filia mores matris sequitur.

Castra refert castae genitricis filia mores:

Lasciuae nunc filia casta fuit.

Pater debet esse optima
norma filius.

Et verbo: et facto paruis sit regula natis:

Optima sitque omnitemporis norma pater.

Artes discende a teneris.

Altera natura est habitus: quam iunior artem

Perdisces tollet nulla senecta tibi.

Virtuti mors nocere non potest.

Sola potest homines aeternos reddere virtus
Hinc soli e cunctis non libitina nocet.

In arata bene terra
messis fertilis.

Si bona contritae iactabis semina terrae:
Prae magnis messis frugibus vber erit.

Verecundia iuuenum
signum probibitatis.

Egregium inuenis signum verecundia tanq̄
Peccati constet poenituisse sui.

Eloquentia omnia perficit.

Nil tam difficile est: quod non persuadeat: et non
Efficiat docti lingua diserta senis.

De eloquentia.

Ancipiti eloquium longe penetrantius ense:
Hoc rabiem motam sedat: et arma mouet.

De eadem re.

Nil adeo incultum quod non ratione nitescat
Thebarum haec altas vexit ad astra domos.

Qui verū audire nō vult: perdit⁹ est.

Desperanda salus: qui vera audire recusat:
Inq̄ suum praeeceps labitur exitium.

Iuuenum furore vrbes euersae:
saluatae consilio senum.

Præcipites iuuenum dementia subruit vrbes:
Luria consilio constabilita senum est.
Plus fabius senex q̄ flamini
us profuit vrbi romae.
Plus cunctatoris fabij mora profuit vrbi:
Flamini ⁊ gracchi q̄ valere manus.
Lōsciētia bona iudicē nō timet.
Accusent te mille licet mens conscia recti
Stat tamen: ⁊ spernit iudicis ora trucidis.
Ad quendam vaniloquum.
Omnibus in triuijs recitans tua carmina laudas:
Si vis vt laudem discere tacere prius.
Nō est vituperād⁹: si nō ē par fili⁹ patri.
Quod nequeam musis puer asperare paternis:
Da veniam: noster disticha ludus erit.
Ad carpentem sua disticha.
Disticha quod tenui mediter me carpis auena:
Non omnes possunt praelia flare tuba:
Ad eundem.
Si labor intenui est si me non spernit apollo:
Lur tibi sic nostri displicere sales.
Ad Agolinum parentem suum.
Hosti chare parens q̄ simi breuitatis amator:
Accipe delicias disticha parua meas.

Ad eundem.

In lucem nostri formidant prodere lusus:

Si prius emendes: nil Algolinc timent.

Ad carpentē ingeniū ⁊ aetatē suā.

De puerum dicas: quid tum: ingeniumq; reprendis

Sat mihi si mores dixeris esse bonos.

Ad eundem.

Aetatem incusas: nequeas cum carpere mores:

Naturam insanac est carpere mentis opus.

Quis senex laudandus.

Est laudanda senis probitas: ita foeda senectus

Culpanda est: turpi quae maculata probro.

Ad canisianum q; ocium

est sepulchrum hominis.

Ocia mors hominum est: spirantis ⁊ esse sepulchrū

Arbitror indocti canisiane viri.

Signum est aeterne ruinae

foelicitas improborum.

Desine mirari: aeternae sunt signa ruinae:

Prospera cum videas tot geminata malis.

Ingratus est qui sine

usura grates reddit.

Reddiderit quisquis paruas sine foenore grates:

Conuincam ingratum canisiane virum.

Poetae multa lectione est opus.
Instar apis debes varijs excerpere libris:
Mellifluo vt manat dulcis ab ore liquor.
Si quisq; metiatur ⁊ alijs
erit aequus iudex.
Te perpende prius nec det tibi purpura fastum
Est tibi: sic alijs arbiter aequus eris.
Virtutis principium aspe-
rum: finis amoenus.
Est opus incaepro: finis virtutis amoenus:
Principij q̄uis aspera prima via est.
Voluptas pestis iuuenum
et senum est.
His fieri foelix: est debellanda voluptas
Hacc iuuenum exitum est: pestis ⁊ illa senum.
Yactantia est omnibus inuisa.
Omnibus inuisa est stolidae iactantia mentis:
Dum de te loquacris: gloria nulla tua est.
Quae carent effectu ten-
tanda non sunt.
Quae fieri nequeunt proorsus tentare recuses:
Yngenij debes pondus habere tui.
Nihil noui sapienti contingit.
Providet specula sapiens quaecūq; futura:

Assuetusq; malis nil nouitatis habet.

Sapiens nihil inuitus facit.

Nil facit inuitus sapiens: exire recusas:

Quod vitare nequis: velle necesse tibi est.

Dulchra vestis nō facit egregios viros.

Si tota crassa mihi est, sperno: si trita lacerna est:

Num facit egregios purpura picta viros?

De eadem re.

Si modo me spernis: mutata veste redibo:

Quod mihi non dederis: vestibus ipse dabis.

De eadem re.

O blatrant tritis catuli plerumq; lacernis:

Ac latres: nobis vestis habenda noua est.

Ad detractorem.

Nullus ingenij tanq̄ sicut disticha: carpis

Tu nil cum scribas: quale tibi ingenium est.

Quod non sumus mancipia corporis

Num sit missa tibi mens alto libera caelo:

Num vis mancipium corporis esse tui?

Ad detractorem.

Sectantem patrias artes ⁊ inutile carmen

Ac carpis: tu quid desidiosus agis?

Nō est credēdū blādo adulatori.

Qui te plus solito demulcet carmine blando:

Te capere insidijs nititur ille suis.

Vitanda sunt contagia culpae.

Leu colubrum fugias blandae contagia culpae:

Quis non foedatur si pice tactus erit?

Res precibus vendita chara est.

Quod precibus vendis precium tibi vile videtur:

An mihi res emitur charior vlla prece?

**Meum et tuum sunt omni
um malorum causa.**

Si duo de nostris tollas pronomina rebus:

Praedia cessarent: pax sine lite foret.

Qui seminat discordiã erũnã metit.

Qui mala vipereis iactabit semina sulcis:

Martis ⁊ erũnac tristia grana metet.

De morbo suo,

Mutauit stomachum diri violentia morbi:

Hei timeo faciet quid mihi facua lues.

Quaescimus docere: ⁊ quae ig-

noramus discere debemus.

Quae nosti impartire libens: facilisq; roganti

Esto: quae nescis discere ne pudeat.

Diuitiae male parte hostib; relinquuntur.

Cur tibi diuitias cumulas: cui congeris aurum?

Hostibus an nescis haec cumulare tuis?

Ad factiosum.

Cur miser incedis numeroſo milite ſeptus:

Quae mala custodes tot peperere tibi:

Qui alios reprobēdit: ſe primū caſtiget.

Quum fueris cenſor: primū te a crimine purges:

Ne tua te damnent facta nefanda reum.

Non debemus noſtra negli-

gere: vt aliena curemus.

Ne tua condemnes aliena negocia curans:

An tibi te quiſq̄ iunctior eſſe poteſt:

Amico ſic proſis: vt tibi nō obſis.

Esto memor charo ſemper prodeſſe ſodali:

Præſtita ſic noceat ne tibi ſcdulitas.

De eadem re.

Sic vttere tuis: egeas ne rebus amicis:

Sarcina nāq̄ humeris tota ferenda tuis.

Amici pauciſſimi.

Millibus eſt multis vnus vix fidus amicus:

Hic albo coruo rarioꝝ eſſe ſolet.

Dēs diuites auari ſunt pauperes.

Quaerere diuitias ⁊ ſemper egere furoris

Est ſummi: vt partas deſtruat alter opes.

Vnus princeps.

Non capit vna duos maietas regia fratres:

Fraterno rubit sanguine roma recens.

Vita tyranni miserrima.

Quid quaereris: si nota foret tibi vita tyranni:

Privatus malles sedibus esse tuis.

De sylla foelici.

Imperium posuit tunc vero nomine foelix:

Nam primum iniustus sylla tyrannus erat.

Festinatio ⁊ ira sunt inimicae cōsilio.

Consilium praeceptis sequitur plerumq; ruina:

Ira quoq; est valde noxia consilio.

De victu modesto.

Sit facilis victus nullo irritante sapore:

Sed stomachum ⁊ gustum mordeat ipsa fames:

De paupere.

Si pauper fueris: sit parsimonia munda:

Hec neglecta tibi simplicitas fuerit.

La⁹ modesta: vituperatio modica

Si quem laudaris: parce laudare memento:

Crimina culpato partius ipsa tamen.

Fluctoitas dicentis non est

attendenda: sed quid dicat.

Hec te dicentis moueat reuerentia: sed quid

Dixerit attendas: qua ratione probet.

Petro Ridolfo Nicolai filio.

Nil tibi rescripsi: veniam concede ridolfe:

Hic morbi quintus iam mihi mensis adest.

Symoni Canisiano amico.

Non me visisti: sexto cum mense laborem:

Dic vbi traxisti canisiane moras.

**Ad Petrum hortantem vt salutē
recuperet posita virginitate.**

Cur petre virginem hortaris me ponere florem

Non faciam: vel si hoc certa paranda salus.

Ad Paulum roncionem

de medicorum consilio.

Promittunt medici coitu mihi paule salutem:

Non tanti vitae sit mihi certa salus.

Ad pierides.

Quae mora pierides tenuit: succurrite morbo

Pallida lactifero vix tegit ossa cutis.

Ad Calliopeam.

Hic mihi iam sextus mensis post mille dolores:

Affer opem vati calliopea tuo.

Ad Apollinem.

Pulcher apollo veni: defer q̄ salutifer herbas:

Tam cito si moriar: crimen apollo tuum est.

De luxuria.

Luxuria est praedulce malum: quam capere multi

Sed pauci vitare queunt: patiturque labore
Virtutis robur: corrumpunt ocia mentem.

Vitia z nō homines carpenti.

Parcere hominibus nostri didicere libelli

Crimina: non homines nostra thalia praenit.

De eadem re.

Religio christi personis parcere iussit:

Unde meo nullus carmine iniustus erit.

Ad versificatorem.

Una bis centum componis carmina nocte:

Ah nescis scombis tegmina quanta facis?

Consulas priusq̄ facias.

Nil temere incipias: sed primum consule: caepti

Nam multos sero poenituisse liquet.

Verecundia et pudor honesti

mater et frenum viciorum,

Improba quid rides: verecundia mater honesti est:

Frena pudor turpis criminis esse solet.

Regnū est graue z periculosum.

Sí scires quanti plenum diadema pericli est:

Malles sisyphū ponderis esse reus.

Finis.

Petri martyris ad amicum Anthonium Habrissensem amoris vicissitudo.

Et rursus hispaniae praesens decus salve de ambulanti mihi per littus gaditani freti anno quo almeria: quam abderam plerisque antumant: in hispani imperij potestatem venit: corpulentissima: incultae et balbuciens quaedam mulier: lanita comas: et lachrymis per ora: et pullatam vestem cadentibus ac sublatis vocibus dari sibi nautas: quibus trans fretaret inclamitans dedit sese obviam. Hec quis me toto lumine spectasset: interrogati tamen quae nam esset: quid sibi vellent hi fletus: quid funeralis habitus: quid velacri capilli significarent: stilo sibi ingenito respondit. Ego autem qui numeros eius non verba detinui meo more que de eius sermone perintellexerim: enarrabo.

Mille et tercentum fuerat donata per annos:
Et totum sine forma orbem: sine lege tenebam
Inculto sermone canes regum arma ducesque
Noie barbaries: mulier nec amica poetis

Hec laudi bene grata pia: diuoque decori
Lustra decem longis exactis orbibus ipsum
Arbitro ardentem phoebum traxisse per auras:

Ex quo fata ingens dirumque indicere bellum
Constituere mihi: martemque incedere contra
Demisere viros superi de sede tonantis:
Summersum eloquium caceno: somnoque grauatum:
Qui excuterent: turpique situ confecta leuarent
Et colere inciperent linguae rudimenta latinae:
Laurento romaque sua crudeliter actae.
Ex illo cecidere mihi de pectore vires:
Et tremere coepi coelo minitante: ruina
Claticinata grauem: quodque hic iam perdit aerno
In foelix dulci ausonia modo pulsa: putabant
Elegisse locum tutum: sedemque quietam
Construxisse mihi: si extremis orbis in oris
Sinibus occidui paruo hoc contenta laterem
Limite: et europaee reliqua si paece carerem.
Multo aliter cessit: zephyri clementia frustra
Implozata mihi est: alium reperisse philelphum
Sum visa: atque alium hic lappum cui turgida vena:
Aecnon et vallam veterem: marsuz ne benignum:
Domponi aut leti vigiles reperisse lucernas:
Aut volscum facilem: vel tot de vatibus vnum:
Quos peperit latium contra mea regna disertos:
Mercurio genitum referunt et nebride nimpha:
Anthonio huic nomen: qui me sequiturque fugatos

Per totam hesperiam, puer hic patriamq; domūq;
Et natale solum linquens: iuuenalia quondam
Tempora cum musis bachoq; apolline triuit
Inueteri italia: ad quam nunc se contulit omnis
Turba puellarum: cyrrha nisaq; relictis,
Hunc postq; virides lauros certesq; corimbos
Iam meruisse sibi vidit saturnia tellus:
Ad patriam antiquam properanti currere gressu
Iussit: ut infirmo generi succurreret: et me
Hispanis ageret terris: subitoq; fugaret:
Quom primū aduentare hominē noctissima sensi:
Atq; aduersa mihi penitus pia numina coeli:
Et terra pelagoq; simul fera bella parari:
Tartarcas vires subito: noctisq; perhēnis
Nigrantes umbras adū: qua dicitur iastur
Lamasea specu moriens descendere ad orcum
Simalus extiterit nostro dum staret in orbe,
Thesiphonem reliquasq; furens discordia secum
Eduxit fautura mihi: populosq; per omnes
Hesperiae occidui sparsit sua semina: dextra
Tabenti: rudiumq; animos contraxit ad iram:
Nec stipes armatus: nec tela: nec astae
Nec profuere minae ingentes: strictiq; per arctos
Inflexus gladij triuiorum: ensesq; coarsci.

Post multos variosq; metus durosq; labores
Neq; meosq; simul vicit: stravitq; nec ultra
De sinit has penitus terras habitare potentes.
Desertos igitur libyae zonaeq; furentis
Saxosos montes: nigri & vasta aequora bacchi
Pulsa peto: tundensq; genas laceransq; capillos:
Haec effata graui sonitu seuoq; fragore
Etherea percutiens euauit: atq; sub auras
Euecta horrentes: nusq; est mihi visa sequenti.
Haec tibi significo vates doctissime: ne te
Poeniteat laborasse intra grata antra fororum
Ardalidum post hac te gloria amice
Subsequitur: malecultra fugit tua nomina q̄do
Barbaries: tot regna tuis sudoribus ex quo
Omasti: tua fama quibus volat alta sub astra.

Finis.

Jo Sulpitij Clerulani de moribus pueroꝝ carmen iuuenile.

Qlos decet i mēsa mores suare docem?
Qlirtuti vt studeas: litterulisq; simul.
Quae pri⁹ admoneo mihi puer idole sua
Praeq; tuis oculis haec mea iussa tene.
Sit sine labe toga. & facies sit lauta: manusq;
Stiria nec naso pendeat vlla tuo.

Et nihil emineant: et sint sine sordibus unguis
Sit coma sit turpi calceus absque luto.
Linguaque non tigeat. careant rubigine dentes:
Atque palam pudeat te fricuisse caput.
Exprimere et pulices: scabiemque urgere nocentem.
Ne te sordidulum: qui videt ista vocet.
Seu spuis: aut mungis nares: nuda siue memento
Post tua concussum vertere terga caput.
Mucorē haud tangas digitis: sputumue resorbas.
Panniculo nasum mungere nempe decet.
Et ruptare caue quin ora in terga reflectas
Stringe os: et crepitum coge tenere nates.
Munditiaque tibi placeant. medio quoque cultu
Eltere. ne turpis vel videate leuis.
Ne maledicta refer. nec promas turpia dictu.
Et stomachosa quidem dicere turpe tibi.
Moribus urbanis curato praeditus esse.
Parce gulae turpi: luxuriamque fuge
Parce et auariciae. bilem frenare memento.
Inuidulus. tumidus. non odiosus eris.
Desidiam fugies. atque omnia turpia pelle:
Et ludi turpes sint procul: atque viri.
Fidus sis. audensque bonis. temerarius esse
Despice. non audax sis: timidusue minus.

Nec penitus mutum, nec te decet esse loquacem:
Conuenit ille thoro, conuenit iste foro,
Et mansuetus eris, rectum te lectus habebit:
Detege nec socium, nec tua membra moue,
Nec sis difficilis nimium nec credulus esto:
Dedecus ⁊ metues, ⁊ reuerere probos,
Futilis ⁊ mendax nunq̄, nimí uimue seuerus
Esto: sed comem: munificumq; uelim,
Sis pius: atq; coles superos, uenerare parentes:
Et noceas nulli: surripiasq; nihil,
Nec sis uinosus, quanuis potasse catonem
Fama refert, fugias sumere uina mera
Non sis derisor: non somniculosus, iniquus
Non iudex: nec tu testis iniquus eris,
Omnibus in rebus studeas precor esse modestus:
Sis audus laudis, sit tibi cura boni,
Sic bene moratum laudabimus atq; colemus:
Sic ⁊ honorus eris, sic eris ipse grauis
Nunc faciles aures animum quoq; prebe serenum:
Morigerare mihi: mollia iussa dabo
Non sum qui laudem summo te accumbere mane:
Iudice conueniens me dabit hora cibum
Nec vos ante focum coenas producere longas:
Hæc faciat caupo, qui sapit ista fugit:

Sterne thoros nitide, laut osq3 appone quadrantes
Atq3 sal ē ⁊ cernerem: flumina, vina dapes
Te vitare velim: cupidus ne vt lurco sonoras
Contractes fauces mandere rite iuuet:
Et licet antiqui cubuissent pectore prono,
Te colla haec actas recta tenere iubet.
Et finito mensae cubitis haerere potentes
Tu tantum faciles pone reponere manus.
Tuq3 puer iubeo sed eas vel raro sed astans,
Docula misce celer, pone vt tolle dapes.
Yuraq3 conuiuas super importare minister
Effuge, nam turpis saepe fit inde toga.
Quodq3 iubebit herus facilis semperq3 subito
Quemq3 tibi dederit: tu tibi sume locum,
Quodq3 vir egregius pauido tibi porriget illud
Sume libens grates aptaq3 verba refer
Esto tribus digitis: magnos nec sumito morsus:
Aec duplices offas mandere vtrinq3 iuuet
Dapsilis ⁊ largus semper blandeq3 sodali
Impertire tuo pauperibusq3 dapes,
Aec vos obscenos laudabimus aut comedones:
Esse decet viuas: viuere non vt edas,
Nanq3 cibus nimius capiti stomachoq3 nocebit:
Corporis hic vires ingenūq3 rapit.

Bausape non macules: aut pectora: nec tibi mentū,
Stillet: sitq; tibi ne manus vncta caue,
Saepe ora ac digitos mappa siccabis adapta
In quadra faciet uon tua palma moram,
Quod tibi vicinum fuerit: tu sume sodali
Cede tuo referat dum tamen ille manum,
Dumq; in frustra fecat caueas sumpsisse recisa:
Turco legit dulces absq; pudore bolos,
Non manibus gremio inmissis: tibi vellicet vnguis
Quod sumes: residens non agitato pedes,
Incidasq; prius q̄ dens contundat offellam:
Lingantur rursus ne tibi morsa caue,
Nec linguas digitos: nec rodas turpiter ossa:
Ast ea cultello radere rite potes,
Siue super mensam cortex cumuletur ⁊ ipsa
Ossa: vel in pateram prae pedibusue iace
Nec tanq̄ fiscos tenta nec delege frustra:
Et quocunq; manus: huc tibi lumen eat,
Nec socium torue aspicias: ve quod ederit ille
Aduertas: gestus inspice saepe tuos,
Pocula quum sumes: tergat tibi mappa labella,
Si tergas manibus non mihi charus eris,
Una manus sumat pateram: ni hanc iactet in hostē
Theseus: aut Beli sint monumenta patris,

Est hanc si binis manibus captabis id apte:
Efficies digitis vascula sume tribus.
Et teneas oculos: nec supra pocula fare:
Plena aliquo: vita sit tibi bucca cibo.
Deme merum ciatho: multum ne forte supersit
Quod nolit socius sumere sponte tuus.
Qui sapit extinguet multo cum fonte phalernum:
Et parco lympham diluet ille mero.
Non facias binos haustus: nec fessus anheles:
Sibila nec labijs stridula prome tuis.
Hec cito sorbebis: velut oui lutca grati.
Hec nimium tarda suge phalerna mora.
Unum siue duo: ad summum tria pocula sumes:
Si hunc numerum excedes. iam mihi potus eris.
Fac videas quodcumq; bibes: modicumq; pitissa.
Erater siue calix det tibi vina breuis.
Os quoq; tergebis semper post pocula: palmas
Abluc: quum mensam deseris: atq; labra.
Inflexensq; genu. iungens quoq; brachia: prosit
Dicito. sed tolles ordine quaeq; suo.

Finis.

Falconiae probae foemine eruditissimae
ad adelp̄hū senatorē cōiungē dulcissimū ex
Virgilij opib⁹ centones veteris ac noui tes-
tamenti foeliciter incipiunt.

Pater o hoīum rerūqz aeterna potestas
Da facile cursū: atqz animis illabere nr̄is
Tuqz ades: icceptūqz vna decurre laborē
Hate patris sūmi vigor ⁊ celestis origo:
Quem primi colim⁹: meritosqz nouamus honores,
Yam noua progenies: omnis quam credidit etas,
Munera vestra cano: satis est potuisse videri,
Nam memini veterū voluens monumenta viroꝝ
Que sint: que fuerint: quae mox ventura trahantur:
Omnia: vt ipse tener mundi concreuerit orbis,
Foclix qui potuit rerum cognoscere causas,
Unde hominūqz pecudūqz genus vitaeqz volantū
Et quae marmoreo fert monstra sub aquore pont⁹
Et liquidi simul ignis: vt his exordia primis
Terrarumqz ignis animae marisqz fuissent,
Haud aliter prima crescentis origine mundi
Ylluxisse dies: alium ve habuisse tenorem
Crediderim: maior rerum mihi nascitur ordo:
Si qua fidem tanto est operi latura vetustas,
Namqz fatebor enim: leuium spectacula rerum:

Semper equos atq; arma virum pugnasq; canebā:
Et studio in cassum volui exercere labores,
Omnia temptanti potior sententia visa est:
Pandere res alta terra ⁊ caligine mersas,
In que dies aliquid iam dudum inuadere magnū,
Mens agitat mihi: nec placida contenta quiete:
Ore faucte omnes: letasq; aduertite mentes,
Matres atq; viri pueri innuptaeq; puellae,
Opera sex dierum,

Principio coelum ac terras camposq; liquentes,
Lucentemq; globum lunae solisq; labores,
Ipse pater statuit vos o clarissima mundi
Lumina labentem coelo que ducitis annum,
Nam neq; erant astrozum ignes: nec lucidus ethra:
Sed nox atra polum bigis subuecta tenebat:
Et chaos in praecipis tantum tendebat ad vmbrae
Quantus ad ethereum coeli suspectus olympum,
Tunc pater omnipotens rerū cui summa potestas:
Aera dimouit tenebrosam: ⁊ dispulit vmbrae:
Et medium luci atq; vmbrae iam diuidit orbem,
Sydera cuncta notat tacito labentia coelo:
Intentos voluens oculos qua parte calores
Austrinos tulerit: quae terga obuerterit axi:
Obliquus qua se signorum verteret ordo,

Postq̄ cuncta videt coelo constare sereno
Omnipotens: stellis numeros & nomina fecit:
Temporibusq; parem diuersis quattuor annum.
Estusq; pluuias: & agentes frigora ventos.
Atq; haec vt certis possimus discere signis:
Clere tument terrae: & genitalia semina poscunt.
At medio tostas aestu terit arca fruges.
Et varios ponit foetus autumnus: & atra
Elenit hyems: teritur lycionia bacca trapetis.
Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.
Tempore iam ex illo focundis imbribus aether
Magnus alit magno comixtus corpore foetus.

Dies primus.

Etiam prima nouo spargebat lumine terras:
Ducebatq; diem stellis auroa fugatis:
Tum durare solum & discludere nereia ponto
Incipit: & rerum paulatim sumere formas.
Et varie pelagi facies immania cete
Aequora verrebant caudis: estumq; secabant.
Aecnon & vasti circum gens humida ponti
Yam sole infuso iam rebus luce receptis
Exultans rorem late dispergit amarum.

Dies secundus.

Postera iamq; dies primo surgebat eoo:

Fundit humus flores: ac frondes explicat omnes,
Sanguineis inculta rubent auicularia baccis:
Non rastris hominum non ulli obnoxia curuac:

Dies tertius.

Tertia lux gelidam coelo dimouerat umbram,
Quia tunc resonant auibus inculta canoris,
Et liquidas presso corui dant gutture voces.
Hec genere acris cessauit turtur ab ulmo.

Dies quartus.

Quarto terra die variarum monstra ferarum
Omnigenumque pecus nullo custode per herbam
Educit siluis subito mirabile visu:
Tum demum mouet arma leo, tum pessima tigris,
Squamosusque draco: ac fulua ceruice leena
Seuire: ac forme magnorum ululare luporum.
Lactera pascuntur virides armenta per herbas,
Hec gregibus liquidi fontes: ne gramina desunt.

Dies quintus et sextus.

Yamque dies alterque dies processit: et omne
Hoc virtutis opus diuinae mentis et haustus
Prospiciens genitor perfectis ordine rebus
Expleri mentem nequit: ardescitque tuendo,
Terrasque tractusque maris coelumque profundum,
Alituum pecudumque genus: secumque volutat.

Qui mare qui terras omni ditione tenerent:
Aeu segnes iaceant.

De formatione primi hominis.

Talia versanti subito sententia sedit:
Foelicemq; trahit limum: fingitq; premendo.
Pinguic solum primis ex templo a mensibus anni.
Iamq; improviso tantae pietatis imago
Procedit noua forma viri: pulcherrima rerum.
Os humerosq; deo similis: cui mentem animumq;
Maior agit deus: atq; opera ad maiora remittit.

De formatione Eue.

Quaeritur huic alius: nec quisq; ex agmine tanto
Audet adire virum: sociusq; in regna vocari.
Haud mora continuo placidam per membra quiete:
Dat iuueni: et dulci declinat lumina somno.
Atq; illi in medio spacio iam noctis opacae
Omnipotens genitor costas et viscera nudat.
Harum vniam iuueni lateris compagibus arctis
Eripuit: subitoq; oriturq; mirabile donum:
Argumentum ingens: claraq; in luce refulsit
Insigni facie et pulcro pectore virgo.
Iam matura tho: o. iam plenis nubilis annis.
Olli sonum ingens rupit pauor: ossa q; et artus
Coniugiumq; vocat: et stupefactus nomina pressit

Excepitq; manu: dexteramq; amplexus adhesit.

Deus homini benedixit.

His demum exactis torquet qui sidera mundi:
Infit. eo dicente premit placida aequora pontus.
Et tremefacta solo tellus silet, arduus ether.
Quiiite foelices: interq; virentia culta
Fortunatorum nemorum: sedesq; beatas.
Haec domus. haec patria est. requies en certa laborum
His ego neq; metas rerum: nec tempora pono.
Imperium sine fine dedi: multosq; per annos
Non rastros patietur humus: nec vinea falcem.
At genus immortale manet: nec tarda senectus
Debilitat vires animi: mutatq; vigorem.

Ligni fructus prohibetur.

Quos contra quae dicam animis advertite vestris.
In medio ramos annosaq; brachia tendens.
Est in conspectu ramis foelicibus arbor:
Quam neq; fas igni cuiq; nec sternere ferro:
Religione sacra nunq; concessa moveri.
Hac quicumq; sacros deserperit arboris foetus.
Morte luet merita: nec me sententia vertit.
Nec tibi tam prudens quisq; persuadeat auctor
Commaculare manus: liceat te voce moneri
Foemina nec te ullius violentia vincat:

Sic te digna manet diuini gloria ruris,
Postq̄ cuncta pater coeli cui sydera parent
Composuit:legesq; dedit:camposq; nitentes
De super ostentat:tantarum gloria rerum.

Descriptio paradisi.

Ecce autem primi sub cardine solis ⁊ ortus
Deuenero locos:ubi mollis amaracus illos,
Floribus ⁊ dulci aspirans complectitur umbra,
Hic ver purpureum:atq; alienis mensibus estas.
Hic liquidi fontes:hic coeli tempore certo,
Dulcia mella premunt:hic candida populus antro.
Imminet:⁊ lentae texunt umbracula vites,
Inuitant croceis halantes floribus orti.
Inter odoratum lauri nemus:ipsaq; tellus,
Omnia liberius nullo poscente ferebat.
Fortunati ambo si mens non leua fuisset
Coniugis infandae, docuit post exitus ingens.

Temptatio per serpentem,

Jamq; dies infanda aderat:per florea rura,
Ecce inimicus atrox immensis orbibus anguis
Septem ingens gyros septena volumina torquēs,
Hec visu facilis:nec dictu affabilis vlli,
Obliqua insidians ramo frondente pependit,
Elipream inspirans animam:cui tristia bella.

Yraeque infidieque, et crimina noxia cordi:
Dicit et ipse pater: tot sese vertit in ora
Arreptisque horret squamis: et nequid in haustum
Aut intentatum sceleris ve doli ve relinquat.
Sic prior aggreditur dictis: atque obtulit ultro.
Dic ait o virgo lucis habitamus opacis
Riparumque thoros: et prata recentia rivis
Incolimus: quae tanta animis ignavia venit?
Strata iacent passim sua quaeque sub arbore poma
Pocula sunt, fontes liquidi, coelestia dona.
At rectare nefas, id rebus defuit unum.
Quis prohibet causas penitus tentare letantes.
Clana superstitio, rerum pars altera adempta est.
Auctor ergo audendi sacrata resolvere iura,
Tu coniunx, tibi fas animum mollire precando.
Dux ego vester ero, tua si mihi certa voluntas.
Extrimumque thoros: dapibusque epulamur opinis
 Eua seducitur.
Sic ait et dicto citius quod lege tenetur,
Subiiciunt epulis olim venerabile lignum,
Instituuntque dapes: contactuque omnia fedant,
Praecipue infelix pesti deuota futurae
Causa mali tanti summo tenuis attigit ore,

Miraturq; nouas frondes: et non sua poma.
Maius adorata nefas maioremq; orsa furorem.
Hec misero coniunx aliena ex arboze germen.
Obijcit: atq; animum subita dulcedine mouit.

**Audos vident se et faciunt
sibi perizomata.**

Continuo noua lux oculis effulsit, at illi.
Terrentur visu subito, nec plura morati
Corpora sub ramis obiectu frondis obumbrat
Consertum tegmen: nec spes opis vlla dabatur.
At non haec nullis hominum rerumq; reperto:
Prospiciens oculis caedes et facta tyranni.
Praesensit: notumq; furens quid foemina possit.
Continuo inuadit: procul o procul este profani.
Conclamat coelum ac terras qui numine firmat.

Adam se abscondit.

Atq; illi longe gradientem ac dira frementem.
Est videre metu versi retroq; ruentes.
Diffugiunt: siluasq; et sicubi concaua furtim.
Saxa petunt, piget incoepti, lucisq; nec auras.
Despiciunt, taedet coeli coniuga tueri.
Hec longum in medio tempus: cum creber ad aures
Elisus adesse pedum sonitus: genitorq; per auras,
Hunc ubi vix moestum multa conspexit in umbra:

Talibus alloquitur dictis: atq; increpat vtro.

**Adam increpatur
a domino.**

Infoelix quae tanta animum dementia cepit:

Quis furor iste nouus? quo nunc quo tenditis iquit.

Regnorum immemores: quae mentem insania mutat:

Dicite quae lucis miseris tam dira cupido:

Maturate fugam, totoq; ab sistite luco.

Hec reuocare gradum si quando aduersa vocarint

Est licitum: flammis ambit torrentibus amnis.

Per medium stridens torquetq; sonantia saxa.

Attoliturq; globos flammarum: et spidera lambit.

Excusatio Adam.

Ille sub haec tua me genitor tua tristis imago

His posuere locis. merui, nec deprecor inquit

Omnipotens: sonituumq; pedum vocemq; tremisco.

Consciis audas facti monitiq; sinistri.

Focmina fert succos tristes tardumq; saporem.

Ylla dolos dirumq; nefas in pectore versans:

Infontem infando iudicio mortura pucila

Dum furit: incautum crudeli morte peremit.

Suasit enim: scis ipse: neq; est te fallere cuiq;.

Est vidi: vt perij: vt me malus abstulit error.

Contigimusq; manu quod non sua seminat arbor.

Maledictio serpentis.

Tunc pater omnipotens solio sic infit ab alto.
Accipite ergo animis: atque haec mea figite dicta.
Tuque prior scelere ante alios immanior omnis:
Quem neque longa dies pietas nec mitigat vlla
Hortator scelerum coluber mala gramina pastus:
Desidiae latamque trahens in glorius aluum:
Lede locis: nullis hominum cogentibus ipse
Lenius vbi argilla et dumosus calculus aruis.

Maledictio Adam.

At tibi pro scelere exclamat pro talibus ausis:
Omne acuum ferro teritur, primusque per artem
Heu miserande puer terram insectabere rastris.
Et sonitu terre bis aues: horrebit in aruis
Larduus: et spinis surgit paliurus acutis.
Lappe, tribulique, et fallax herba veneni.
At si triticam in messem robustaque farras:
Exercebis humum: frustra spectabis acruum.
Concussa que famem in siluis solabere quercu.
Insuper his subeunt morbi tristisque senectus,
Et labor et dirae rapit inclementia mortis.
Haec tibi semper erunt.

Maledictio Eve.

Lucas o seuissima coniunx,

**Non ignara mali caput horum ⁊ causa malorum.
Magna lues commissa tibi: heu perdita nescis:
Hec quae circumstent te deinde pericula cernis:
Nunc morere vt merita es, tota q̄ mente petisti,
Hec mea iam mutata loco sententia caedit.**

Expulsio eorum de paradiso.

**At iuuenem primum saeuus circumstetit horroz
Dirigere oculi, nec se celare tenebris:
Amplius: aut notas audire ⁊ reddere voces.
Haud mora festinant iussi: rapidisq̄ feruntur,
Passibus: ⁊ pariter gressi per opaca viarum,
Corripiunt spacium medium: limenq̄ relinquunt
Flentes: ⁊ curis paribus vestigia figunt.
Tum victum in siluis bacas lapidosaq̄ corna
Dant rami: ⁊ vulsis pascunt radicibus herbae,**

Conceptio Laym.

**Interea magnum sol circumuoluitur annum.
Matri longa decem tulerant fastidia menses,
Unde homines nati durum genus: inde per artem,
Aut herbae campo apparent: aut arborae frondes.
Inq̄ nouos soles audent se germine tuto,
Credere: ⁊ lentis vnam dimittere ramis,**

Instituunt: hudoq̄ docent inolescere libro,
Abel a fratre
occiditur.

Tunc gemini fratres adolent dum altaria caedis
Alter in alterius praclato inuidit honore:
Horresco referens consanguinitate propinquum
Excipit incautum: patriasq̄ obtruncat ad aras.
Sanguine fedantem quos ipse sacrauerat ignes.
Tum genitor virus serpentibus addidit atris.
Et passim riuis currentia vina repressit.
Mellaq̄ decussit foliis. ignemq̄ remouit.
Praedariq̄ lupos iussit: potumq̄ moueri.
Mox et frumentis labor additus: vt mala culmos
Esset rubigo. et victum seges aegra negaret
Tum alnos primum fluuū sensere cauatas.
Tum laqueis captare feras et fallere visco.
Inuentum: et duris vrgens in rebus egestas
Mouit agros curis acuens mortalia corda
Deterior donec paulatim ac mollior aetas.
Ferre progenies dirum caput extulit aruis.
Iusticia excedens terris vestigia fecit:
Et belli rabies: et amor successit habendi:
Nec longum in medio tempus: furor ira q̄ mentem:
Praecipitent. gaudent perfusi sanguine fratrum.

Condit opes alius: defossoq; incubat auro,
Accidit miserans inopem: dextramq; tetendit.

Diluuium.

Tum pater omnipotens grauitur cōmotus ab alto,
Ethere se mittit: tellurem effundit in undas,
Diluuium miscens: coelumq; in tartara soluit,
Sternit agros: sternit sata lacta: boumq; labores
Diluit implentur fossae: et caua flumina crescunt:
Et genus omne neci pecudum dedit ille ferarum.

Noe seruator.

Tum pietate grauem ac meritis mirabile dictu
Qui fuit in terris et seruantissimus aequi
Eripuit leto tantis surgentibus undis
Et genus vnde nouae stirpis reuocaret haberet.

De pharaone et populo per desertum eunte.

Diluuio ex illo patribus dat iura vocatis,
Omnipotens magnis agitans sub legibus aeuum,
Quid memorem infandas caedes: quid facta tyranni?
Nesciaq; humanis precibus mansuescere corda?
Egyptum viresq; orientis et vltima bella
Magnanimosq; duces totasq; ex ordine gentes:
Quo cursu deserta petant et tribus et gens.
Magna virum meriti tanti non immemor vnq;
e iij.

Quibus sacerdotes casti dum altaria iuxta:
Quibus p̄y vates pro libertate ruebant.
Qui bello exati reges: et quae littoꝝ erubꝝo
Complerint campos acies: quibus arserit armis
Rex genus egregium magno inflāante furoꝝe
Agmen agens equitum et florentes aere cateruas.
Caetera facta patrum pugnataqꝫ ex ordine bella
Praeterco: atqꝫ alijs post me memoranda relinquo
Natalis Domini.

Hunc ad te et tua magne pater consulta reuerto:
Maius opus mouco: vatum praedicta priorum
Aggredior: quibus angusti terminus acui
Accipiat: temptanda via est, qua me quoqꝫ possim:
Tollere humo: et fama nomen tot ferre per annos:
Quot tua progenies coelo descendit ab alto.
Attulit et nobis aliquando optantibus aetas
Auxilium aduentumqꝫ dei: quo foemina primum
Virginis os habitum que gerens mirabile dictu
Hec generis nostri puerum nec sanguinis edit.
Sera que terrifici cecinerunt omina vates
Aduentare virum populis terrisqꝫ superbum
Semine ab ethereo: qui viribus occupet orbem:
Imperium oceano: famam qui terminet astris.

Jamq3 aderat promissa dies quo tempore primuz:
Extulit os sacrum diuinac stirpis origo
Missus in imperium: venitq3 in corpore virtus.

De stella et magis.

Haud mora continuo coeli in regione serena
Stella facem ducens multa cum luce refulsit.
Agnouere deum proceres: cunctiq3 repente
Muneribus cumulant: et sanctum sy dus adorant.
Tum vero manifesta fides: clarumq3 paternae
Nomen erat virtutis: et ipsi agnoscere vultus
Flagrant: et quaedam diuini signa decoris.

De turbatione herodis.

Protinus ad regem magno clamore ruentum
Fama volat: magnisq3 acuit clamoribus iras:
Incenditq3 animum: matrisq3 allabitur aures.
Illa dolos dirumq3 nefas haud nescia rerum
Praesensit: motusq3 excepit prima futuros.
Praescia venturi furtim mandarat alendum:
Dum curae ambiguae dum mens exestuat aestu.

De morte infantium.

At rex sollicitus stirpem et genus omne futurum
Praecipitare iubet: subiectisq3 vrere flammis
Multa mouens: mittitq3 viros qui certa reportent

Haud secus ac iussi faciunt: rapidisq; feruntur
Passibus: et magnis urbem terroribus implent.
Continuo auditae voces: vagitus et ingens.
Infantumq; animae flentes, ante ora parentum.
Corpora natoꝝ sternuntur limine primo.

De fuga domini in egyptum.

At mater gemitu ne quicq̄ exherita tanto
Ipsa sinu praese portans turbante tumultu
Infantem fugiens plena ad praesepia reddi.
Hic natum angusti sub ter fastigia tecti
Attribat teneris immulgens vbera labris:
Hic tibi prima puer fundunt cunabula flores.
Mixtaq; ridenti passim cum baccare tellus:
Molli paulatim colocasia fundit ac antho.

De reditu eius in iudeam a defuncto Iherode.

Et iam finis erat perfecto temporis orbe:
Est primum cessit furor et rabida ora quierunt:
Ante annos animum gestans caelestis origo
Per medias vrbes graditur sociosq; propinquos.
Illum omnis tectis agrisq; effusa iuventus:
Attonitis inhians animis prospectat euntem:
Turbaq; miratur matrum: quis spiritus illi:
Quis vultus: vocisq; sonus: vel gressus eunti.

Testimonium Joannis de christo.

Continuo vates namq; is certissimus auctor
Et procul a gelido secretum flumine vidit:
Tempus ait deus ecce deus: cui maxima rerum
Verborumq; fides: tu nunc eris alter ab illo
Fortunate puer: coeli cui sydera parent.
Sic equidem ducebam animo: rebarq; futurum.
Expectate venis. spes et solatia nostri.

De baptismo christi.

Haec ubi dicta dedit: fluuio mersa re salubri
Accepit venientem: ac mollibus extulit undis.
Exultantq; vada.

Apparitio spiritus sancti.

Et subito commata columba,
Deuolat: et supra caput astitit: vnde repente
Radit iter liquidum: celeres neq; commouet alas
Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat
Certatim largos humeris infundere rores.

Vox patris de christo.

Tunc genitor natum dictis compellat amicis.
Hate meae vires mea magna potentia solus:
Et pre dulce decus: magno rediture parenti:
A te principium: tibi desinit accipe testor

O mea progenis qua sol vtrumq; recurrens,
Aspicit oceanum perfecto laetus honore:
Omnia sub pedibus verti regi q; videbis,
Tu regere imperio populos matresq; virosq;
Ignarosq; viae mecum miseratus inertes
Aggredere et votis iam nunc assuesce vocari,
Dixerat ille patris magni parere parabat,
Imperio insistens operi regnisq; futuris,
Heu pietas heu prisca fides, quas dicere gentes,
Incipiam: si parua licet componere magnis:
Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla viuendi,
Nec spes libertatis erat nec cura salutis,
Hic mihi responsum primus dedit ille petenti,
Concretam exemit labem: purumq; reliquit
Ethereum sensum: meq; in mea regna remisit,
Illum ego per flammis: agerem si syrtibus exul:
Per varios casus per mille sequentia tela:
Quo res cunq; cadent: vnum pro munere tanto
Exequeret: strueremq; suis altaria donis,
Namq; erit ille mihi semper deus illius aeram
Luncti obtestamur: veniamq; oramus ab ipso,
Huius in aduentu tantarum gloria laudum
Ipsi lactia voces ad sidera iactant

Intronsi montes: respondent omnia valles.

Temptatio christi.

Tempore non alio magnum et venerabile nomen
Serpentis furiale malum meminisse necesse est.

Ausus quin etiam fama est obscurior annis.

Compellare virum: et veniendi poscere causas.

Hunc ubi tendentem aduersum per gramina vidit.

Substitit: infremuitque ferox: dominumque potentem

Saucius at serpens affatur voce superba.

Uera ne te facies: verus mihi nuncius affers?

Qui genus: unde domo qui nostra ad limina tendis:

Fare age quid venias: nam te dare iura loquuntur.

Aur quis, te iuuenem confidentissime nostras

Iussit adire domos pacique imponere morem.

Non equidem inuideo miror magis, accipe porro

Quid dubitem et quae nunc animo sententia surgat.

Statuit super pinnaculum templi.

Est domus alta: voca zephiro: et labere penis.

Ardua recta petens ausus te credere coelo.

Si modo quem memoras pater est cui sidera parent

Vox christi ad temptatorem.

Olli subridens sedato pectore fatur.

Haud vatum ignarus venturique inscius acui.

Dissimulare etiam sperasti perfide serpens?
Ne dubites: nam vera vides, opta ardua penis
Astra sequi: clausumq; caua te condere terra,
Quo periture tuis: maioraq; vinbus audes,
Ecce deo toto proiectus corpore terra.
Hec plura his.

Reliquit eum temptator.

Ille admirans venerabile donum
Fronte premit terram: et spumas agit ore cruento
Contentusq; fuga cecis se immiscuit umbris.

Dominus elegit
discipulos.

Interca magnas volitans it fama per vrbes
Conuenere viri, mens omnibus vna sequendi,
In quascunq; velit pelago deducere terras,
Multi preterea quos fama obscura recondit,
Circumstant fremitu denso, stipantq; frequentes,
Conueniunt: vitamq; volunt pro laude pacisci.

Sermo domini
in monte.

Postq; altos ventu in montes: aeterna potestas
Iura dabat, legesq; viris: operumq; labores,
Edocet humanis quae fiducia rebus
Admonet immiscens cari praecepta parentis.

Spemq; dedit dubia menti: curasq; resoluit.
Conspicit esse alios dextera leuaq; frequentes:
Exultatq; animis: medium nam plurima turba
Hunc habet: atq; humeris extantem suspicit altis,
Quos ubi confertos audere in praecia vidit:
Incipit: et dictis diuinum inspirat amorem.
Discite iusticiam moniti: et succurrere fessis.
Pro se quisq; viri: quae cuiq; est copia leti:
Comunemq; vocate deum: meliora sequamur:
Quoq; vertamus iter: via prima salutis
Intemerata fides: et mens sibi conscia recti.
Vobis parata quies perfecti temporis orbe.
Nam qui diuitijs soli incubuere repertis.
Nec partem posuere suis: dum vita maneret:
Pulsatusue parens: et fraus innexa clienti
Tunc cum frigida mors anima subduxerit artus:
Inclusi poenam expectant: quae maxima turba est.
Infernisq; cient tenebris: veterumq; malorum.
Supplicia expendunt, alij sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus: aut exuritur igni.
Turbidus hic ceno vastaq; voragine gurges.
Estuat: atq; omnem coccyto eructat arenam.
Hic exaudiri gemitus: et saeva sonare
Clerbera: tum stridor ferri stricteq; cathenae:

Semper obducta densantur nocte tenebrae.
Praeterea quae dicam animis aduertite vestris.
Non ego vos post haec caecis de more iuuenis
Religione patrum truncisque et roboris natas.
Mortalibus manu effigies et templa tuen
Audite: et repetens iterumque iterumque monebo:
Sed perisse semel satis est: matremque patremque
Profuerit meminisse magis: si credere dignum est.
Sed fugit interea: fugit irreparabile tempus.
Flammarumque dies et nox inimica propinquat.

Signa venturi iudicii.

Attonitis haesere animis, nec plura moratus.
Hic aliud maius miseris mortalibus aegris
Iudicium canit: tristes denunciat iras:
Clenturum excidium: et vasta conuulsa ruina
Omnia: tunc pariter rutilo miscerier igne:
Pallentesque polo stellas: coeli que ruinam.
Tunc vero tremefacta nouus per pectora cunctis
Insinuat pauor: et taciti ventura videbant.

De quodam iuvene consulente christum.

Hoc super aduentu cum dicta horrenda moneret.
Ora puer prima signans intonsa iuuenta.
Diues opum: studijs florens ignobilis oci:

Quinque greges illi balantum: quina redibant
Armenta: et dapibus mensas onerabat opimis:
Continuo palmas alacris utrasque tetendit:
Et genua amplectens sic ore affatus amico est.
O deus o famae merito pars maxima nostrae:
Ad te confugio et supplex tua numina posco.
Omnia perfecit: atque animo mecum ante peregi.
Eripe me his inuicte malis: quid denique restat?
Quidue etiam tantos possum sufferre labores?
Accipe daque fidem: mihi iussa capessere fas est.
Atque huic responsum paucis ita reddidit heros.
O prestans animi iuuenis assiste precando.
Nec te poeniteat: nihil o tibi amice relictum est.
Hoc etiam his addam tua si mihi certa voluntas
Disce puer contemnere opes: et te quoque dignum
Finge deo: et quae sit poteris cognoscere virtus
Da dextram misero: et fratrem ne desere frater:
Si iungi hospicio properat coniunge volentem:
Casta pudiciam seruet domus: eni age segnes
Rumpe moras: rebusque veni non asper egenis.
Dixerat haec: ille in verbo vestigia torsit
Tristior ora modis attollens pallida miris.
De discipulis in mari per eclitibus.

Unde ubi prima fides pelago tranquilla per alta.
Deducunt socij naues: atq; arte magistra
Huc alius funda latum transuerberat amnem
Alta petens: pelagoq; alius trahit humida lina.
Postq; altum tenuere rates: nec amplius vllac
Occurrunt terrae: crebris micat ignibus aether:
Eripiunt subito nubes coelumq; diemq;
Consurgunt venti: et fluctus ad sidera tollunt.
At socijs subita gelidus formidine sanguis
Dirigit: cecidere animi: cunctiq; repente
Pontum aspectabant flentes. vox omnibus vna:
Spemq; metumq; interdubij seu viuere credant
Seu extrema pati: leti discrimine paruo.
Qualia multa mari nautae patiuntur in alto.

Christus ambulat super aquas.

Ecce deus magno misceri murmure pontum.
Emissamq; hyemem sensit: cui summa potestas
Par leuibus ventis et fulminis ocyor alis
Prona petit maria: et pelago decurrit aperto.
Nec longo distant cursu: pereunte carina
Agnoscent longe regem dextraq; potentem
Audati socij: et magno clamore salutant.
Postq; altos tetigit fluctus et ad aequora venit:

Id vero horrendum visu ac mirabile ferri.
Subsidunt undae: remo ut luctamen abesset.
Collectasq; fugat nubes: graditurq; per aequor
Iam medium: nec dum fluctus latera ardua tinxit.
At media socios incedens naue per ipsos.
Ipse gubernaculo rector subit: ipse magister:
Intremuit malus: genuit sub pondere cymba:
Cela cadunt: puppiq; pater consedit in alta:
Et tandem leti notae aduertuntur arenae.

Super asinam intrat hierusalē.

Tunc etiam tardi costas agitator aselli
Insedit nymbo effulgens cui plurima circum
Matres atq; viri pueri velamina nota
Subiciunt funemq; manu contingere gaudent.
Iamq; propinquabant portis templumq; vetustū
Antiqua e cedro centum sublimis columnis:
Ingreditur magna mediis stipante caterua.
Horrendum siluis hoc illis curia templum.
Hac sacre sedes: miro quod honore colebant.
Hanc sub ingenti lustrat dum singula templo:
Horrescit visu subito: insonuitq; flagello.
Significatq; manu: et magno simul intonat ore.
Quae scelerum facies: quae ve aera micantia cerno:

Caesaris & nomen: quae mentem insania mutat:
hic vobis propriae sedes: hic tempore certo.
Perpetuis patres soliti considerare mensis.
Obstupere animi: gelidusque per ima cucurrit
Ossa tremor: mensasque metu liquere priores:

De cena domini.

Deuexo interea propior fit vesper olimpo,
Tum victu reuocant vires: fusisque per herbam.
Et dapibus onerant mensas: & pocula ponunt.
Quod christus corpore suum & sanguinem dedit discipulis & s.

Postquam prima quies epulis:
mensaeque remotae.

Ipsae iterum primos genitori instaurat honores
Suspiciens coelum, tum facta silentia linguis
Dat manibus fruges dulcesque a fontibus undas:
Impleuitque mero pateram: ritusque sacrorum
Edocet: immisitque preces ac talia fatur
Audite o proceres ait & spes discite certas:
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.
Promissisque patris vestraque haec munera vobis
Laeta manet pueri: & palmam mouet ordine nemo.

De traditione & passio-
ne sua predicat.

Et lux cum primum terris se crastina reddat:
Unus erit tantum in meos exaciumq; meorum:
Dum paci medium se offert de corpore vestro.
Jamq; dies ni fallo adest, seducite curas:
Necum erit iste labor: nec me sententia fallit:
Unum pro multis dabitur caput: haec ita factus
Conticuit: seramq; dedit per membra quietem.

Judei a pilato postulant christum crucifigi.

Oceanum interea surgens auroa reliquit.
Jamq; sacerdotes late loca questibus implent
Lū populo ⁊ patribus, seritur per agmina murmur.
Quod gen⁹ hoc hoīuz: quēue haectā barbara morē
Permittit patria: poenas cum sanguine poscunt
Undiq; collecti: ⁊ magno clamore secuntur
In fontem: saeuitq; animis ignobile vulgus.

Sexta hora ducitur ad crucem.

Sol medium coeli conscenderat igneus orbem:
Cum subito omnes accincti populiq; patresq;
Exposcunt: fariq; iubent quo sanguine cretus:
Quidue petat: quidue ipse ferat: praecleara tuentes:
Facta viri mixtus dolor ⁊ stupor vrbet inertes.
Nescia mens hominum: certanq; illudere capto.

f. iii.

Tum vero captis concurrunt vndiq; telis:
Tollitur in coelum clamor: cunctiq; repente
Insignem quercum decisis vndiq; ramis
Constituunt: spirisque ligant ingentibus illum:
Tendebantq; manus pedibus per mutua nexis:
Triste ministerium: sequitur quos caetera pubes.
Ausu omnes immane nefas: ausoq; potiti.
Ille autem impavidus quo vincula nectitis inquit
Tanta ne vos generis tenuit fiducia vestri:
Post mihi non simili poena commissa luctis.
Talia perstabat memorans fixusq; manebat.

Sol obscuratur et fit terremotus.

Interea magno misceri murmure coelum
Incipit: et rebus nox abstulit atra colorem:
Impiaq; aeternam timuerunt saecula noctem.
Terra tremit. fugere ferae. et mortalia corda
Per gentes humilis stravit pavor. inde repente
Dat tellus gemitum: et coelum tonat omne fragore.

Inferni spoliantur.

Ex templo commotae herubi de sedibus imis
Umbrac ibant tenues tellus quoq; et aequora poti
Signa dabant. sistunt amnes. terraeq; dehiscunt.

Quin ipse stupere domus: atq; intima locti
Tartara: et ymbrosae penitus patuere caernae.
Sol quoq; et exoriens cuncti se scire fatentur
Tunc caput obscura nitidum ferrugine tinxit.

De fuga apostolorum.

Diffugiunt comites: et nube teguntur opaca:
Multaq; dura suo tristi cum corde volutant.
Quid faciant: haerent infixi pectore vultus:
Verbaq; nec placidam membris dat cura quietem

Questio Petri ad discipulos.

Tunc senior tales reddebat pectore voces:
Multa mouens: vbi nunc nobis deus ille magister:
Quē sequimur: quoue ire iubes: vbi ponere sedes:
O dolor atq; decus tantarum gloria rerum.
Jam iam mora nulla est: et nos rape in omnia tecū.
Oramus: teq; aspectu ne subtrahere nostro.

De christi resurrectione.

Hos inter motus media inter talia verba
Tertia lux gelidam coeli dimouerat ymbraam.
Jamq; pedē referens: superas veniebat ad auras:
Cum subito ante oculos ingenti mole sepulchrum
Corpus vbi examini positum: nec claustra nec ipsi
Lustodes sufferre valent: auulsaq; saxis

Saxa vident: laxis laterum compagibus artis
Fit sonitus: ingens concussa est pondere tellus.
Horror ubiqz. animos simul ipsa silentia terrent.
Ecce autem primum volucrum sub culmine cantus
Ingreditur linquens antrum: spoliusqz superbis
Ibat ouans: pulsuqz pedum tremat excita tellus.

Foribus clausis ap-
paruit discipulis.

Eluhereqz illa gerens foribus sese intulit altis.
Atqz hic ingentem comitum affluxisse nouorum.
Inuenit admirans numerum cunctisqz repente.
Improuisus ait: coram quem queritis adsum.
Elicit iter durum pietas: et viuuda virtus.
Praecipites vigilate viri: timor omnis abesto.
Hi nostri reditus expectatiqz triumpho.
Hec mea magna fides: o terqz quaterqz beati
Quae vobis quae digna viri pro laudibus istis
Praemia posse rear solui: que dona parari:
Ancipitem reuocate animum: moestumqz timorem
Mittite: et vos met rebus seruate secundis.
Quod superest bene gestis ordine rebus
Comēdat pacē discipulis et dubitātibus ostēdit vul.
Pacem orate manu: pa-

cem laudate sedentes.

Magnanimi: pacis solum inuiolabile pignus.

Et simul his dictis faciem ostendebat ⁊ ora:

Ora manusq; ambas: penetrataq; pectora ferro:

Immiscent manum manibus: gaudentq; tuentes:

Hec vidisse semel sat est: iuuat vsq; morari:

Et conferre gradum: ⁊ dextrae coniungere dextram.

De ascensione domini.

His demum ex actis spirantes dimouet auras

Aera per tenerum: coeloq; inuectus aperto

Mortales visus medio in sermone reliquit.

Infert se septus nebula mirabile dictu.

Atq; illum solio stellantis regia coeli.

Accipit: aeternumq; tenet per saecula nomen.

Ex illo celebratur honos. letiq; minores.

Seruauere diem tot iam labentibus annis.

⁊ decus in nostrum tantarum gloria rerum.

Et nos ⁊ tua dexter adi pede secundo.

Annua quae differre nefas celebrate fauentes.

Hunc socij morem sacrorum: hunc ipse teneto.

O dulcis coniunx: ⁊ si pietate meremur

hac casti maneant in religione nepotes.

Deo gratias.

Alue festa dies toto venerabilis acuo:
Qua deus infernū vicit: & astra tenet.
Tēpora florifero rutilāt distincta sereno
Et maiore poli lumine porta patet.
Altius igniuomum solem caeli orbita ducit:
Qui vagus oceanas exit: & intrat aquas.
Armatus radijs elementa liquentia lustrans:
Hac in nocte breni tendit in orbe diem.
Splendida sincero producunt aethera vultu.
Et etiamq; suam sidera clara probant.
Terra ferax vario fundit munuscula cultu.
Cum bene vernarit: reddit & annus opas.
Mollia purpureum pingunt violaria campum.
Prata virent herbis: & micat herba comis.
Paulatim subeunt stellantia lumina florum:
Floribus arrident gramina cuncta suis.
Semine deposito late seges exilit aruis:
Spondens agricolae vincere posse famem.
Laudice defecto lachrymat sua gaudia palmes.
Unde merum tribuat dat modo vitis aquam.
Lortice de matris tenera lanugine surgens
Praeparat ad partum turgida gemma sinum.
Subq; h̄yemis tempus foliorum crine refoffo

Jam reparat viridans frondea tecta nemus.
Mixa salix. Abies. Coryl^o. Siler. Elm^o. Acer. nux
Plaudit quaeq; suis arbor amoena comis.
Constructura fauos apes hinc alucaria linquens.
Floribus instrepitans poplite mella rapit.
Ad cantus reuocatur auis: quae carmine clauso.
Pigris hibernio frigore muta fuit.
Hinc philomena suis attemperat organa canis.
Fitq; repercusso dulcior aura melo.
Ecce renascentis testatur gratia mundi.
Omnia cum domino dona redisse suo.
Namq; triumphanti post tristia tartara christo
Undiq; fronde nemus: gramina flore fauent.
Regibus inferni oppressis: super astra meantem
Laudant rite deum: lux: polus: arua: fretum.
Qui crucifixus erat: deus ecce per omnia regnat.
Dantq; creatori cuncta creata precem.
Mobilitas anni: mensum: lux alma dierum:
Horarum splendor: stridula cuncta fauent.
Hinc tibi silua comis: plaudit quoq; campus aristas
Hinc grates tacito palmite vitis agit.
Hinc tibi nunc auium resonant virgulta susurro.
Has inter nimio passer amore canit.

Christe salus rerum: bone conditor: atq; redemptor:
Unica progenies ex deitate patris.
Irrecitabiliter manans de corde parentis:
Verbum subsistens: et patris ore potens:
Aequalis: concoctus: socius cum patre coaevus:
Quo sumpsit: mundus principe: principium.
Aethera suspendis: sola cogens: aequora fundis:
Quaeq; locis habitant: quae moderata vigent:
Qui genus humanum cernens miseris profundo.
Et q; hominem eriperes: es quoq; factus homo
Nec nostro tantum voluisti e corpore nasci:
Sed caro: quae nasci pertulit atq; mori.
Funeris exequias pateris novus auctor et orbis.
Intra mortis iter dando salutis opem.
Tristia cessarunt inferne vincula legis.
Expavit q; chaos luminis ore premi:
Depereunt tenebrae christi fulgore fugatae.
Aeternae noctis pallia crassa cadunt.
Solicitam: sed redde fidem: precor alma potestas
Tertia lux redijt: surge sepulte meus.
Non decet vt vlli tumulo tua membra tegantur.
Non precium mundi vilia saxa premant.
Indignum est: cuius clauduntur cuncta pugillo:

Et tegat inclusum rupe vetante lapis.
Et intea tolle precor: sudaria linque sepulchro.
Tu satis es nobis: et sine te nihil est.
Solve cathenatas inferni carceris umbras.
Et reuoca sursum quicquid ad ima ruit.
Redde tuam faciem: videant ut saecula lumen
Redde diem: qui nos te moriente fugit.
Sed plane implesti remeans pie victor olimpi:
Tartara pressa iacent: nec sua iura tenent.
Inferus insaturabiliter caua guttura pandens
Qui raperet semper: fit tua praeda deus
Eripis innumerum populum de carcere mortis.
Et sequitur liber quo suus auctorabis,
Euomit absorptam pauide fera belua plebem.
Et de fauce lupi subtrahit agnus oues.
Hinc tumulum repetēs post tartara carne resumpta
Belliger ab coelos ampla trophæa refers.
Quos habuit penale chaos: iam reddidit iste:
Et quos mors peteret: hos noua vita tenet:
Rex sacer ecce tui radiat pars magna trophæi:
Cum puras animas sacra lauacra beant.
Landidus egreditur nitidis exercitus undis.
Atq; vetus vicium purgat in anne nouo.

Fulgentes animas vestis quoq; candida signat,
Et grege de niueo gaudia pastor habet.
Additur hac foelix concores mercede sacerdos:
Qui dare vult domino dupla talenta suo.
Ad meliora trahens gentili errore vagantes:
Bestia ne repararet munit ouile dei.
Quos prius sua nocēs infecerat: hos modo reddit
Ecclesie pastor vberē lacte sinu.

Deo Gratias.

Michaelis Verini sentētiaemorales: Petri
martyris ad Antonium Hebricem amoris
vicissitudo: Sulpitij Verulani de morib; pu
erorum carmē iuuenile: centones veteris ac
noui testamēti ex Vergilii operibus impres
sae in antiquissima tarraconis vrbe a Joan
ne Rosembach Germano Septimo calen
das Nouembris. Anno a natali christiano
Millesimo vnde quingentesimo foeliciter fi
niuntur.

567

J. DOMÍNGUEZ BORDONA

El «Liber distichorum» de Miguel Verino
impreso por Juan Rosenbach
en Tarragona

Extracto del BOLETÍN ARQUEOLÓGICO, Año LVIII - 1958

REAL SOCIEDAD ARQUEOLÓGICA TARRACONENSE
TARRAGONA

EL "LIBER DISTICHORUM" DE MIGUEL VERINO IMPRESO POR JUAN ROSENBACH EN TARRAGONA

Con carácter puramente informativo y sin allegar por mi parte nueva documentación acerca de las actividades de Juan Rosenbach en Tarragona, aspiro en esta nota a divulgar el conocimiento de un importante incunable del mismo impresor y de la misma localidad, no agregado hasta ahora, por extraño que parezca, a la corta lista de los conocidos.

Corresponde el mérito del descubrimiento y descripción del libro a D. Jesús García Pastor, Director de la Biblioteca de Palma de Mallorca¹, y el de la compulsación de la edición con las fuentes bibliográficas a D. Pedro Bohigas Balaguer, Conservador de Manuscritos de la Biblioteca Central de Barcelona, tocándome sólo agradecer a tan doctos colegas las facilidades que me han dado para redactar las presentes líneas.

Está fechado el incunable en 26 de octubre —*septimo calendas novembris*— de 1499, en Tarragona —*in antiquissima tarraconensis urbe*— y contiene los siguientes tratados:

Liber distichorum, de Miguel Verino, precedido de un epigrama laudatorio de Angelo Poliziano y de otros dos de Nicolás Seratico; *Amoris vicissitudo*, de Pedro Mártir de Anglería, dirigido a Antonio de Nebrija; *De moribus puerorum carmen iuvenile*, de Sulpicio Verulano, y *Centones Veteris ac Novi Testamenti ex Virgilii operibus*, de Proba Falconia.

La fortuna que en lo antiguo alcanzó el *Liber distichorum* se comprueba con las cuatro ediciones que, además de la tarraconense, aparecieron en España durante el siglo xv y las numerosas reimpressiones

¹ JESÚS GARCÍA PASTOR. *Catálogo de Incunables de la Biblioteca Pública de Palma de Mallorca*. Madrid, 1951, núm. 617, p. 294-295.

hechas en el XVI y XVII. Compruébanla asimismo y da idea de la notoriedad de su autor, la alusión que al poeta menorquín, muerto en plena adolescencia, hace Cervantes en el Quijote, repitiendo el primer verso del epigrama de Policiano: *Michael Verinus florentibus occidit annis*. Difusión análoga lograron, al parecer, los *Centones* de la poetisa cristiana del siglo IV, Proba Falconia, quien con rara habilidad tejió una historia bíblica con extractos de poemas virgilianos. Ignoro si hay impresión independiente de los textos del humanista Pedro Mártir y del gramático Sulpicio, que completan el contenido del volumen, y si ellos se incorporaron, como parece probable, a otras ediciones del *Liber distichorum*².

El hecho de no hallarse mencionada la de Tarragona en los repertorios de Hain y de Haebler, únicos de que pudo disponer el Sr. García Pastor, es suficiente indicio de la rareza de aquella; pero la idea se confirma plenamente al comprobar que falta también toda referencia bibliográfica en otras fuentes igualmente autorizadas y de indispensable consulta. Esta ha sido realizada, a nuestro ruego, por el Sr. Bohigas, con el siguiente resultado:

“He buscado la noticia del *Liber distichorum* de Tarragona 1499 en los suplementos al Hain, de Copinger y Reichling; en el Proctor; en el catálogo de incunables de las bibliotecas belgas, de Polain; en el *Census* de los de las bibliotecas de los Estados Unidos, de Stilwell, y en los catálogos individuales de bibliotecas que tenemos en la nuestra de referencia. El resultado ha sido negativo. La única mención a este rarísimo impreso la he encontrado en Vindel, *El Arte Tipográfico en España durante el siglo XV*. T. VIII. *Dudosos de lugar de impresión. Adiciones y correcciones a toda la obra*. Madrid, 1951, núm. 140, p. 125-127. Vindel se limita a reproducir el título, una página de texto y el colofón del ejemplar de Palma, sin hacer de él descripción deta-

² *Quijote*. Parte II, cap. XXXIII. Las otras ediciones incunables de los *Disticha* son: Burgos, Juan de Burgos, 1489 (Biblioteca Provincial de Evora). Salamanca, segundo grupo romano, 1494 (Biblioteca Episcopal de Palma de Mallorca). Salamanca, s. i., 1498 (Biblioteca Nacional). Burgos, Fadrique de Basilea, 1497 (Biblioteca Universitaria de Zaragoza). De los *Centones*, Burgos, Juan de Burgos, c. 1490 (Biblioteca Provincial de Evora). Sevilla, Meynardo Hungut y Stanislao Polono, c. 1495 (Biblioteca Nacional). Burgos, Juan de Burgos, c. 1496 (Biblioteca de D. Roque Chabás). Burgos, Federico Biel, c. 1499 (Biblioteca Nacional). Otra sin indicación de lugar, impresor y fecha, dudosa como incunable (Biblioteca Nacional). Respecto a ediciones del *Liber distichorum* en los siglos XVI y XVII, véanse, entre otros, BOVER, *Biblioteca de escritores baleares*, p. 505; SÁNCHEZ, *Bibliografía aragonesa del siglo XVI*, núm. 11, y JORGE RUBIÓ, en *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, IV, 179.

Liber distichorum Michaelis Verini
Agolini qui sententiarum inscribitur
Angeli policiam poete carmen in obitu
Michaelis Verini discretissimi ado-
lescentis.

Enn^o Michael florētib⁹ occidit annis
Morib⁹ ambiguū maior an ingenio:
Disticha cōposuit docto mirādaparēti
Que claudūt gyro grādior sēsa breui.

Sola venus poterat lento succurrere morbo:

Ne se pollueret: maluit ille mori.

Hic iacet heu patri dolor et decus vnde iuuentus:

Exemplum: vates materiam capiant.

Nicolai seratici carmen in obitu
Michaelis adolescētis poete.

Ante diem raptum quæta est degia tiburum:

Proximus accedit pro Michæde dolor.

Amplius in puero mores mirabire lecto:

Disticha qui sancto digna catone leges.

Eiusdem tetrastichon.

Contigit impuberis quod prouenit annis:

Judicium: grauitas: candida vita: sophos.

Sic iuuenis michæd superauit nestoris annos:

Quam etenim virtus non mora longo: parat.

Fulgentes animas vestis quoq; candida signat,
Et grege de niuco gaudia pastor habet.
Additur hac foelix concoꝝs mercede sacerdos:
Qui dare vult domino dupla talenta suo,
Ad melioꝝa trahens gentili errore vagantes:
Bestia ne reparat munit ouile dci,
Quos prius sua nocēs infecerat: hos modo reddit
Ecclesie pastor vberē lacte sinu.

Deo Gratias.

Michaelis Verini sentētiaemorales: Petri
martyris ad Antoniuū Hebricem amoris
vicissitudo: Sulpitij Verulani de moribꝯ pu
erorum carmē iuuenile: centones veteris ac
noui testamēti ex Vergilii operibus impres
sae in antiquissima tarraconis vrbe a Joā
ne Rosembach Germano Septimo calen
das Nouembꝝs. Anno a natali christiano
Millesimo vnde quingentesimo foeliciter fi
niuntur.

Liber distichorum. Tarragona, 1499. Final del texto y colofón.

llada. Hasta el presente, pues, la única colación completa que conozco de este libro es la que nos da García Pastor en su Catálogo”.

“Esto es cuanto puedo decirle sobre el libro que le interesa. Mi impresión es que su descubrimiento ha sido de García Pastor, pero no puede asegurarse que no haya podido ser mencionado en algún catálogo de librería o de subasta”.

Hé aquí la descripción del incunable hecha por el Director de la Biblioteca de Palma:

“VERINUS, Michael

Liber distichorum, seu sententiae morales. PETRI MARTYRIS Ad amicum Antonium Nebrissensem amoris vicissitudo. JOHANNIS SULPICII VERULANI De moribus puerorum carmen iuvenile. FALCONIAE PROBAE Virgilii centones veteris ac novi testamenti.

Tarraconae, a Johanne Rosenbach, 1499.

4.º 48 ff. Sign. a-f⁸.

Let. got.—2 tam.—24 lin.—Cap. imp. grab.

Sign. Bib. Inc. 567.

Portada: Michaelis Uerini senten / tie morales. *Fol. aij.:* Liber distichorum Michaelis Uerini / Ugolini qui sententiarum inscribitur / Angeli policiam poete carmen in obi- / tu Michaelis Uerini disertissimi ado- / lescentis. *Fol. d.:* Petri Martyris ad amicum An- / thonium Nebrissensem amoris vi- / cissitudo. *Fol. (d) vto:* Falconiae probae foemine eruditissimae / ad adelphum senatorem coniungem (sic) dulcissimum ex / Uergilii operibus centones veteris ac novi te- / stamenti foeliciter incipiunt. / *Fin:* Michaelis Uerini sententiae morales: Pe / tri martyris ad Antonium Nebricem amoris / vicissitudo: Sulpitij Uerulani de moribus puerorum carmen iuvenile: centones veteris ac novi testamenti ex Uergilii operibus impres / sae in antiquissima tarraconis urbe a Joan / ne Rosembach Germano Septimo calen- / das Nouembris. Anno a natali christiano / Millesimo vnde quingentesimo foeliciter fi- / niuntur.

Digamos, para terminar, que el *Liber distichorum* en el ejemplar de Palma, que bien puede por el momento ser calificado de único, y el *Missale tarraconense*, en los dos ejemplares incompletos de nuestra Biblioteca y en el más íntegro de Font de Rubinat³, son, al parecer, las dos solas obras. entre las cinco impresas por Juan Rosenbach en Tarragona, que pueden ser consultadas hoy en España.

3 J. DOMÍNGUEZ BORDONA. *Notas sobre el “Missale Tarraconense” de Rosenbach* (En *Bibliofilia*, Barcelona, abril-junio, 1948, p. 88-93).

Como es bien sabido, se desconocen ejemplares del *Breviarium* y del *Diurnalis*, comprobada la existencia de sus ediciones por la documentación publicada por González Hurtebise, enriquecida con las modernas investigaciones de Sánchez Real y de Madurell y Marimón⁴. Este último erudito sugiere la posibilidad de que puedan constituir un fragmento del *Breviarium* los ocho folios unidos a cierto contrato hecho en Barcelona en 1522 entre Rosenbach y Juan Gilo; pero Jorge Rubió rechaza con buenas razones la hipótesis, mostrando que dichos folios no proceden de un impreso incunable.

Respecto a la *Expositio aurea hymnorum*, faltan actualmente los dos ejemplares que se señalaban como existentes en la Biblioteca Pública de Palma y en la Universidad de Barcelona. Vindel (L. c., VIII, p. 118) reproduce facsímiles de uno y otro y también de un tercer ejemplar conservado en The Hispanic Society of America.

J. DOMÍNGUEZ BORDONA.

⁴ J. SÁNCHEZ REAL. *Las impresiones de Juan Rosenbach en Tarragona*. (BOL. ARQ., abril-junio, 1950, p. 59-65). JOSÉ M.ª MADURELL Y MARIMÓN, *Juan Rosenbach y la edición del Breviario Tarraconense* (BOL. ARQ., 1953, p. 262-271). *Documentos para la historia de la Imprenta y Librería de Barcelona (1474-1553) recogidos y transcritos por JOSÉ MARÍA MADURELL Y MARIMÓN. Anotados por JORGE RUBIÓ Y BALAGUER*. Barcelona, 1955. (Recensión, con extractos de los documentos que interesan a Tarragona, por JOAQUÍN ICART, en BOL. ARQ., 1956, p. 80-83).

